

plačana v sgotovini

ZIVL9ENJE IN SVET

i , ••SH
L..... ;

1 Q ^

A N A 2 %

Štev. 8.

ai. februarja.

Knjiga 11,

tIVUENTE in SVET — flustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Dm 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 Ur. polletno 16 lir. celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke CEÂKOSLOVAÂKA mesečno 6 Kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling Amerika ln ostalo inozemstvo letno 1 ^ dolarja. Uredništvo in uprava » Ljubljani. Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NAČELNO NE VRAČAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek Vsi v Ljubljani.

Rokopisi tn korespondenca za uredništvo naj se pošiljajo na urednikov naslov: Ljubljana 1, predal 171.

VSEBINA St. 8: Gordon Laws: V laboratoriju umetno vzrejenih bakterij. — Na sledi za pračlovekom. — Jurij Washington. — Tudi kava preživlja krizo. — Na zapuščinem otoku St. Kildi. — Za postno kuhinjo. — Najprvo varnost, potem razorožitev. — Dr. Iv. Lah: Na romunski Marni (nadaljevanje). — Po Volgi navzdol. — Posebnosti japonskega značaja — Harold M. Sims: Pomoč ameriških železnic poljedelcem. — Bela Rusija. — Kako se razpelje kokošja družina. — Letalo nad kitajskim zidom. — Foto amater. — šah. — Guatemala. — Karikatura. — Ženska bodočnosti? — Francija za svojo varnost. — Humor.

Ženska bodočnosti?

V Parizu sem srečal žensko bodočnosti. Lepa je, bogata, neodvisna ln mlada Srce ima, a obvlada ga hladen razum. Ve. kaj hoče, ln skuša z vso energijo doseči svoj cilj.

Pravkar si želi lepega, uglednega moža iz stare plemenite družine. Hoče ga dobiti. Zaradi tega bo v — še neustanovljenem — gospodinjstvu ona nosila hiače, seveda le v prenešenem pogledu. V nekem smislu lahko to raz-mémo tudi dobesedno, ker nosi doma vedno pižamske hlače. Veliko število modernih žensk dela isto.

Dodati moram še: ta mlada dama se je sama povzpela do svolega položaja Ne da bi jo imenoval, hočem le izdati, da je filmska zvezdnica, ena Izmed hollywoodskih kraljic

Vem. vse to zveni eksotično tn neobičajno. a vendar ni niti tako eksotično, niti tako neobičajno kakor b' kdo misli.

Ta mlada ženska je le posebno izrazit primer modernega mladeea dekleta ki začenja Izpreminjati medsebojne odnošaje spolov.

Dandanašnji se mnoga žensk udel4tvuje v poslovnem življenju in nemalo jih je postalo — predstolnc moških ženske sedlo ob sodniških mizah sedMo med porotniki ln odločalo, ali gre obtoženec v Ječo ali na morišče.

Kakor moški vodijo tudi ženske dirkalne vozove in se udplAfcuielo tekem kjer gre za

v Avstralijo odondod v Tokio in od tod nazaj v Anglijo.

Kljub temu ln kljub senzacionalnim izpremembam ne živijo ženske ob Istih pogojih kakor moški.

Skušajo napredovati na začetni poti. bori jo se, silijo in se pehajo, a moški so še vedno gospodarji položaja. A počakajmo. Revolucija se je šele začela počakajmo, da bo končana

»Feministi« bodo izjavili, da je goepodstvo moža omejeno predvsem na dom. da sta preskrba z življenjskimi potrebščinami in vzgoja njegova privilegija Doslej je imel deček vse. dekcle pa nobenih razvojnih možnosti.

V tisočih domov pa sedaj skrbijo enerგიčne matere, da imajo nfb hčere iste razvojne možnosti kakor njih sinovi Denar za vzgojo se deli. če pošljejo mladeniča na univerzo, pošljejo tla tudi mlado dekcle če izobrazMo mladeniča za določen poklic, ali ga pošljejo na svetovno potovanje, da razširi svole duhovno obzorje, potem delajo isto z mladim dekletom, njegovo sestro.

In to ne škodi niti njeni vnanjosti. niti njeni privlačnosti — ta višja vzgoja sedanjega mladeea dekleta.

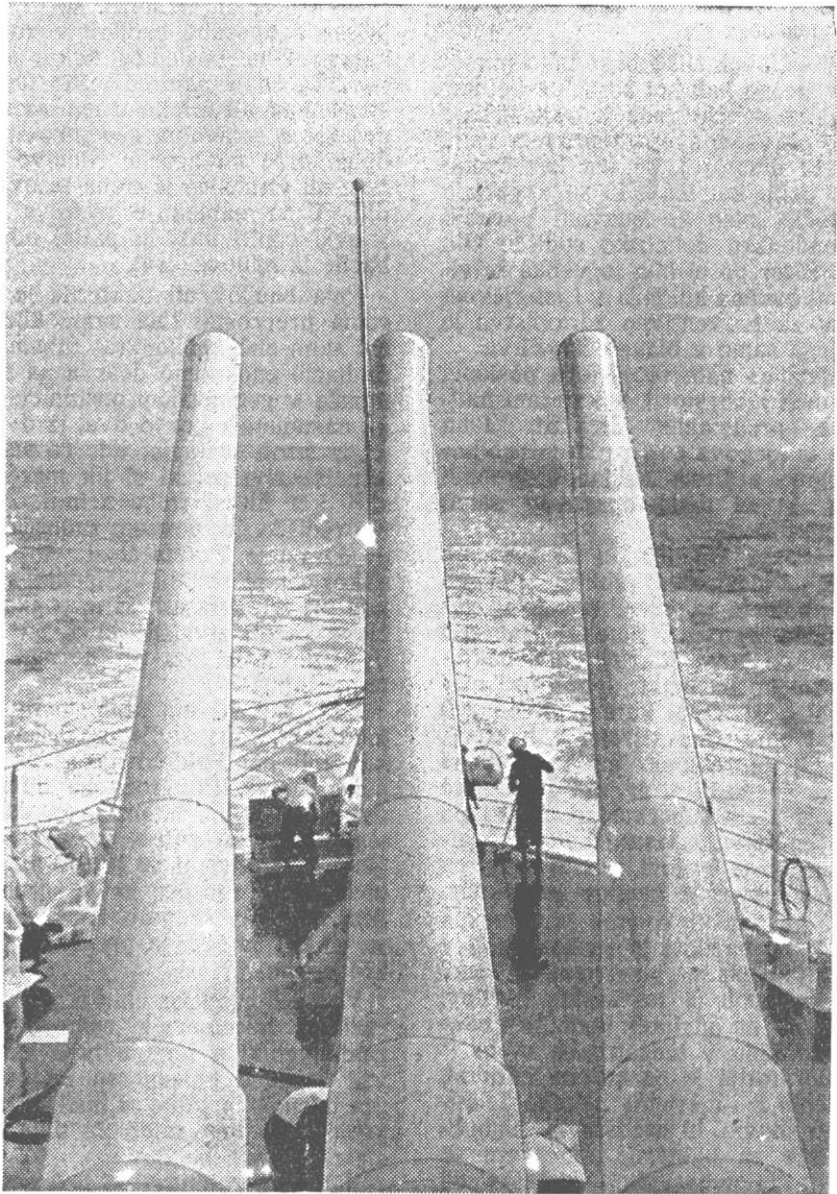
Nedavno tega sem bil v uradu ženske, ki izvršuje poklic arhitekta Nosila je pri delu svileno pižamo Frivolno! Nikakor ne. Ta ženska zasluži letno preko 780 000 Din, oskrbuje klientelo. ki je ni lahko zadovoljiti in se razpisuje. O. staršimi moškimi in

ZYDEMJE IN SVET

STEV 8.

LJUBLJANA. 81. FEBRUARJA 1932.

KNJIGA 11.

TOPOVI NA AMERIŠKI BOJNI LADJI »CHICAGO«

V laboratoriju umetno vzrejenih bakterij

V nekem majhnem londonskem laboratoriju se vzrede vsak dan nešteti milijoni bakterij. Za te »kulture«, kakor jih imenujejo učenjaki, vlada veliko zanimanje med znanstveniki in med izdelovalci umetnega sira.

e človek sliši, da se tako smrtno-
| « nosne kali kot so bakterije, kar
% yS na debelo rede in razpošiljajo
^ 1 po vsem svetu, (epruveta velja
i «maj 10 dinarjev), se mu kar čudno
zdi, da tistih kemikov, ki se ukvarjajo
s to rečjo, niso že zdavnaj povabili
pred londonsko policijsko sodišče Old
Bailey. Sicer pa bi bila to velika krivi-
ca, zakaj bacilna kolonija v Listerjevem
institutu za preventivno zdravilstvo je
namenjena samo v blagor človeštvu.

V najvišjem nadstropju tega poslopja
je skromen laboratorij, v katerem nad-
zorujeta predstojnik dr. St. John
Brooke in njegova asistentka miss Rho-
des odgojo nešteti milijonov drobnih
kreatur, ki se dajo opazovati samo
skozi mikroskop.

Ta bacilska kolonija, ki se navadno
imenuje »Nacionalna zbirka tipičnih
kultur«, pomeni za zavod nekakšno za-
menjevalno trgovino. Semkaj prinašajo
znanstveniki novo odkrite vrste bakte-
rij, v zameno pa lahko dobe proti ma-
lenkostni odškodnini katerekoli od 200
vrst v laboratoriju vzrejenih bakterij,
kadar jih potrebujejo za znanstvene
poskuse. Nekdo bi n. pr. rad cepil neko
živalco z bacili tuberkuloze, hkrati pa
delal primerjave z lastno kulturo baci-
lov, ki si jih ie vzgojil, nekdo drugi pa
bi rad izdeloval iz bacilov tuberkulin.

V tej velikanski koloniji je pretežna
večina takih bacilov, ki so kakorkoli v
zvezi s človeškimi boleznimi, pa tudi
precej živalskih in rastlinskih bacilov,
najmanjši je pa odstotek nedolžnih bakte-
rij, ki služijo v industrijske svrhe.

V laboratoriju ie na stotine epruvet,
napolnjenih z »agarjem« nekako želati-
ni slično snovjo, k: predstavlja najbolj-
še redišče za bakterije. Epruvete so
zaprte z raznobarvnimi zamaški od
bombaževine in imajo etikete, po kate-
rih so zabeležene v katalogih.

Kaj neki bi se zgodilo, če bi se zama-
ški odstranili in bakterije raztrosile po
prostoru? Odgovor je sila preprost:

Nič! Ker vse bakterije lepijo na po-
vršini agarja. Le v primeru, da bi se
razbila kaka tekočina, ki je okužena z
bakterijami, bi se bilo bati nerodnih po-
sledic.

Po izjavi dr. Brookea se ni bati, da
bi imela uporaba bacilov v vojni tako
katastrofalne posledice, kakor preroku-
jejo. Bacile je namreč težko ohraniti v
strupenem ali infekcijskem stanju, ker
postanejo polagoma neučinkoviti, če se
dolgo drže na agarju. Njihovo strupe-
nost ali virulenco je treba izmova vzbu-
diti. V ta namen je treba s strupno
snovjo cepiti miši in potlej odvzemati
bacile iz njihove krvi.

Reja bacilov ali bakterije je razme-
roma preprosta. Ena sama klica se v
eni sami noči milijonkrat razmnoži, ker
se bacili enostavno dele in na ta način
množe v geometrični postopici: iz ene-
ga nastaneta najprvo dva, iz dveh štir-
je, iz štirih šestnajst itd. To so naipri-
jetnejše živalce, ki si jih moremo mi-
sliti, ker jih ni treba krmiti. Zelatina-
sto redišče jim povsem zadošča, dokler
ne dorastejo. Potem dozdevno mirujejo,
kakor da bi spale. Večinoma se odre-
jajo pri temperaturi, ki je enaka toplini
človeške ali živalske krvi, pozneje pa
ostanejo žive tudi pri normalni sobni
temperaturi.

Bakterije, ki naj se v institutu goje
in ohranijo pri življenju, prihajajo tja-
kaj izolirane. Pridobivajo se pa na raz-
lične načine. Povzročitelja difterije ali
daveice bi dobili n. pr. tako, da bi po-
tegnili majhno gobico po grlu bolnega
človeka. Potlej bi se vcepil preko noči
posušen ali zgoščen krvni serum. Dob-
ljeni bacili bi se nato pobarvali, da bi
se lahko razločili in preskusili pod mi-
kroskopom.

Vodja londonske zbirke najrajši goji
različke posameznih bakterij, ker se
znanstveniki s temi največ bavijo. Za
vse različne bolezni so odgovarjajoči
tipi bacilov in prav ta institut se lahko
ponaša, da ima samo za tifus 30 spe-
cialnih odber bacilov.

Nič mani zanimivi od bolezenskih pa
so bacili, ki služijo v industrijske svrhe.
S temi se ie razvila prav živahna kup-
čija. Odjemalci so večidel tovarne za
živila in stične proizvode Bacili namreč
povzročajo razkrajanje tistih snovi, iz

katerih je živilo sestavljeno in to je dostikrat nujno potrebno za njega užitek ali požlahtnenje.

Kdo se zaveda da použije z grizljajem nekaterih vrst sira hkrati tudi milijone bakterij? Je pa čisto nepotrebno, da bi se zaradi tega vznemirjal. Bakterije so popolnoma nedolžne in celo redilne. Samo prave vrste morajo biti na pravem mestu. Tako razlikujemo camembert-bakterije, in roquefort-bakterije. Nešteto bakterij je pa tudi v stiltonu in gorgonzoli.

Prav tako veliko vlogo pa igrajo bakterije ali glive v varenju piva in pridelovanju vina. Toda dočim so se nekoč uporabljali ti mikroorganizmi nezavedno zgolj po izkušnjah, se zdaj

uporabljalo smotreno. Cela veda je že nastala o tem in velika podjetja zaposlujejo stotine bakteriologov, ki preiskujejo, kako sodelujejo bakterije pri nastajanju pijač. *)

V novejšem času poskušajo pridobivati tudi et il o v alkohol s pomočjo bakterij. Postopek je zdaj šele v poskusnem stadiju, vendar se pa obeta lep napredek. V to svrho se uporabljajo termofile bakterije, ki uspevajo, kakor že ime pove, le pri visokih temperaturah.

Gojilci bakterij spadajo med tiste tiho delavce, o katerih se le redko čuje v javnosti, čeprav je njih posel toliko vreden kot drugo znanstveno delo.

*) Prim. članek: Janko Kač »O kvasnicah ali drožah« 2is, knjiga 10, str. 374.

Na sledi za pračlovekom

zsledki ameriške odprave v Mongoliji, *) osobito odkritje predpotopnega gorostasa baluchiterija, so napravili teorijo ameriških učenjakov, da bi se morda tudi ostanki pračloveka dali najti na istem torišču, prav verjetno. Po njej je na dlani, da so se naši prapredniki oddvojili od človeških opic že v oligocenu, to je v isti dobi, ko je baluchiterij prospeval še kar najbolje. Ti

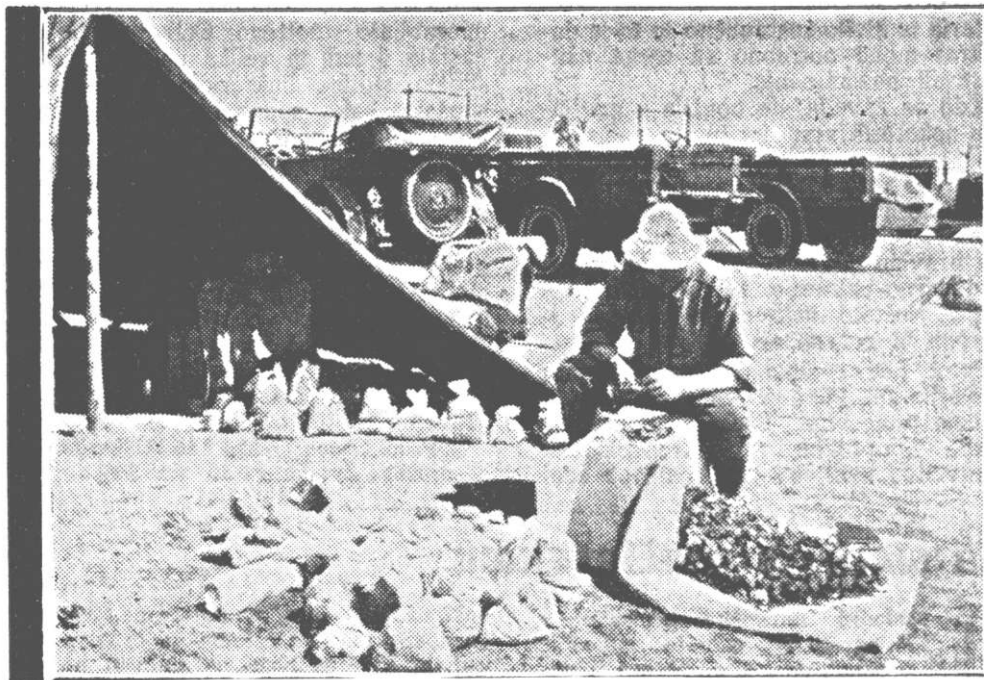
" *) Glej članke str. 87, 116, 149 in 171.

naši dedje iz pradavnine niso živeli v gozdovih, marveč deloma na prostih poljanah, kjer je hoja po zadnjih nogah ugodnejša in so se zadnji udje tudi razvili v tem pravcu. Ako bi človek živel v gozdu, bi imel tudi noge razvite za prijemanje. Omenjeni orjak je bil tedaj nemara sodobnik naših pradedov v oni dobi, ko so ti že hodili po dveh in se pregibali v pokončnem ali vsaj na pol pokončnem stanju.

Ameriški paleontologi so bili prepričani, da je to bitje živelo prav blizu

MONGOLSKI PASTIRJI na posetu pri raziskovalcih. Privabili so jih poskočni glasovi gramofona

RAZISKOVALEC NELSON pri

jevanju kamenitega orodja, izvirajočega iz paleolitika v Mongoliji

kraja, kjer so odkrili najznamenitejše oataiine predpotopnih živali. Pri svojih odkritjih so namreč često naleteli na znake, ki so pričali, da je pred njimi po istih krah že hodilo razumno bitje, ki je že takrat odkrilo jajca dinozavrov in njihove lupine celo uporabljalo v svoje svrhe. Vse je pričalo, da gre za človeka iz pozne kamene dobe. Pri kopanju za kostmi praživali so odkrili tudi številne kamene, ki so pričali, da jih je že obdelovala roka umnega bitja. Ugotovili so tudi, da imajo nekateri koščki lupin dinozavrovih jajc luknjice, ki jih je nesporno izvrtala človeška roka in da so te lupine, nabrane na nitko, najbrž služile pradavnim krasoticam za okras. Teh najdb so se člani odprave razveselili bolj ko vseh svojih odkritij, saj bi bil uspeh podietja še vse večji, da so razen praplazivcev in prasesavcev odkrili še pračloveka.

Granger, ki smo ga omenjali že v prednjih člankih kot človeka, čigar srečna roka najditelja prekrasno dopolnjuje njegovo obširno strokovno znanje, je že prvo leto v rdečkasti plasti našel okruške kresilnega kamnja, ki so kazali na umetno obdelavo. Kasneje je njegov tovariš Nelson posvetil svojo pozornost iskanju artefaktov in je na vsem potu odprave pobiral te

dokaze nekdanjega človeštva, ki je živel na ozemlju današnje puščave Gobi. Andrews sam je našel med takim kamenitim orodjem celo lupino jajca velikankega noja, ki je živel v ledni dobi. Ako je bilo najdeno orodje iz iste dobe, potem ga je obdelal človek iz diluvija. Na nesrečo pa Američani niso mogli odkriti sličnih artefaktov nikjer v takih zemeljskih naslagah, da bi po njih ali po istotam najdenih okameninah živalskih kosti lahko določili starost kamenitega orodja. Preostalo jim ni drugega nego da so skrbno pobrali vsaj najboljše komade artefaktov, nadejajoč se, da bodo sčasoma dobili dokazov za določitev starosti. Po nabranem materialu so ugotovili starost dvajset tisoč let, kar Američanov, ki so v živalstvu odkrili najstarše zastopnike, nikakor ni zadovoljilo. Prevzela jih je prava strast, da najdejo kosti človeka, ko so odkrili toliko njegovih ostalin.

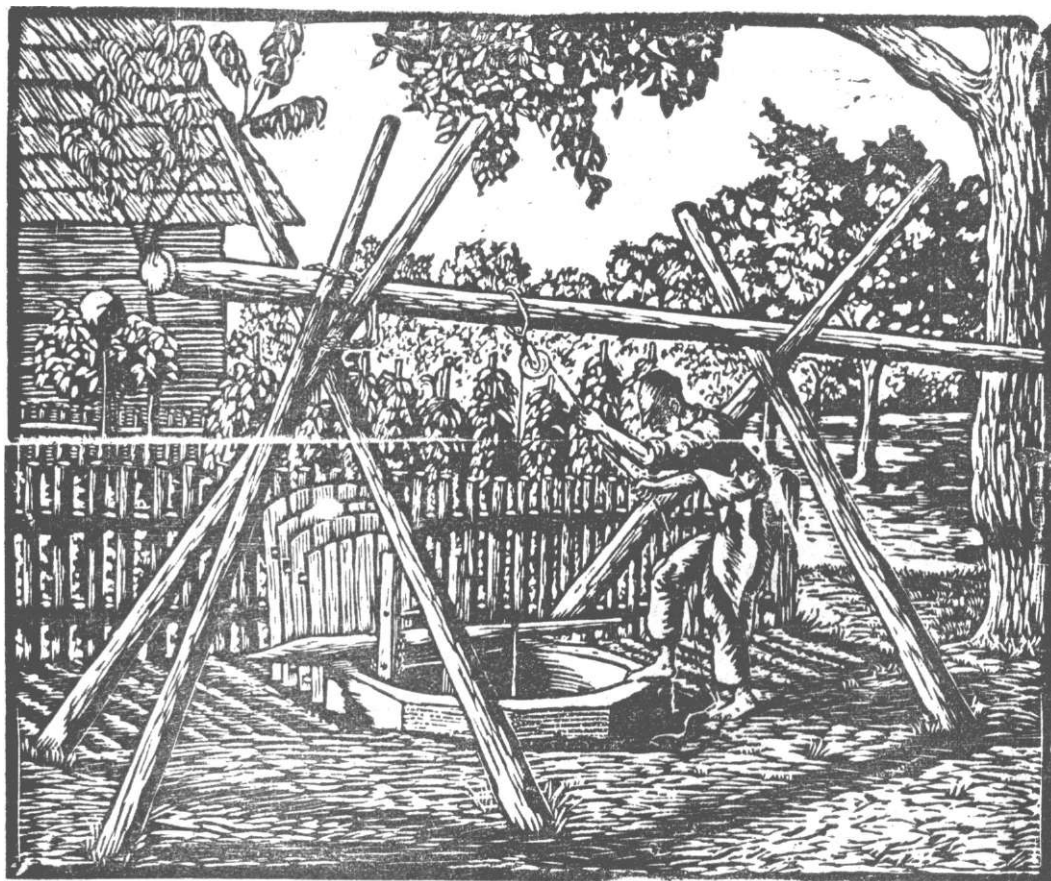
Pračlovek je v Mongoliji očitno živel na prostem, kajti votlin tam ni nikakih. Zaradi tega je tako težko najti njegove kosti. Neandertalec je živel pred sto tisoč leti in so njegove kosti najdene že v Evropi, v Afriki in Palestini, kar dokazuje, da je že mnogo potoval. Poznal je osen in je ubijal živali s kamenitimi kladivi in sekirami zelo

surove obdelave. V votlinah so se njegove kosti ohranile, na mongolskih tleh pa je pesek že davno pokrtil vse ostanke in ameriška odprava je kasneje našla le njegovo orodje, ki so ga vetrovi in izpodnebne padavine polagoma razkrile in prinesle na površje. Kar je prišlo pri tem na beli dan tudi kosti, se iz neznanega vzroka niso ohranile, marveč so razpale v prah.

Se enkrat pred zaključkom odprave se je Američanom nasmehnila sreča v podobi vabljuje nade. Dve leti so sanjali O človeku iz diluvija, ko je Andrews presenetil arheolog Nelson, da je odkril okostje diluvialnega človeka. Geologi so bili določili sloj sive ilovice, ki je po vseh znakih sodeč izhajala iz ledne dobe. Nelson pa je bil previden in se je v naprej zavaroval, češ, da gre čisto lahko za grob dalekc kasnejšega človeka, ki je bil le slučajno položen k več-nemu počitku v tako staro zemeljsko

formacijo. **Kakor pa** so raziskovalci kar goreli od strasti, da čim prej izkopljejo okostje, je v njihovo navdušenje kakor mrzel curek palo nekaj preperelega lesa, kar je dalo sklepati, da gre za grob. Ena izmed nožnih kosti je bila zavita v brezovo lubje, kar je tudi največjega optimista prepričalo, da je mrlič mnogo, mnogo mlajši nego so si želeli. Mož je izhajal pač iz predmongolske dobe, bil pa je kljub temu le še premlad za visokoleteče nade Američanov.

Ameriška odprava je spravila na dan toliko velepomembnih stvari, da ji nihče ne more zameriti, ako svojega uspeha ni ovenčala še z najdbo pračloveka. V marsikakem oziru je dosegla vprav učenjaške rekorde, zato bo lahko prebolela to, da je morala najdbo okostja pračloveka, deda Neandertalca, prepustiti svojim naslednikom, ako bodo imeli to srečo.

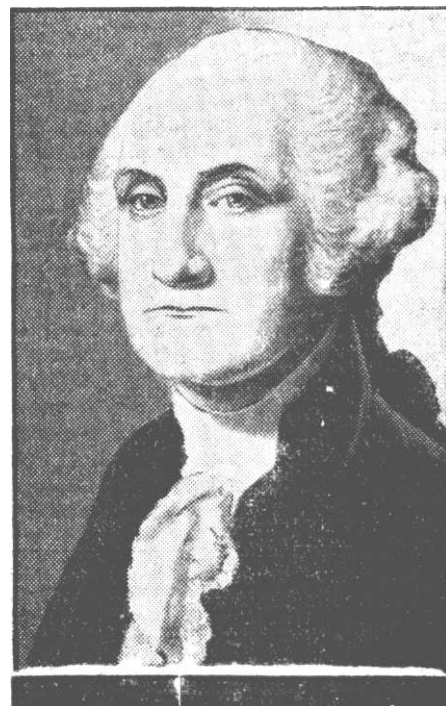

JQS. KLADNIK; Ob vodnjaku (lesorez).

Jurij Washington

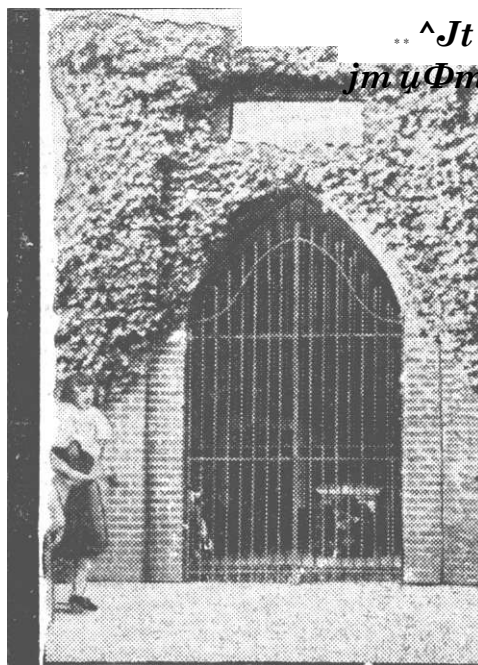
Zedinjene države Severne Amerike bodo letos na najslovesnejši način praznovale 200 letnico rojstva svojega ustanovitelja Jurija Washingtona. Proslava se bo vršila v okviru svečanosti, ki so se začele že ob koncu lanskega leta, ko je bilo poteklo 150 let od znamenite predaje angleških čet generala Cornwallisa uporniški vojski Washingtona pri Yorktownu.*

Jurij Washington, ki je zavljo svoje uspešne osvobodilne akcije proti 'Angležem' postal pravi narodni junak Amerike in blesteč vzgled domoljubja vsem kasnejšim pokoljenjem, se je rodil 22. februarja 1732 v Bridges Creeku, mali naselbini v državi Virginiji. Izučil se je za zemljemerca in je ta posel opravljal vse do 1755, ko so ga politični dogodki potisnili v ospredje javnega dela. Tega leta je namreč poveljeval virginskim črnovojnikom v nesrečnem pohodu generala Braddocka proti Francozom in si pridobil zelo važnih izkušenj za poznejšo osvobodilno borbo proti Angležem. Kot splošno spoštovanega, nesebičnega in poštenega moža so ga rojaki poslali kot zastopnika

JURIJ WASHINGTON

* Glej »Yorktown« Žis knjiga 10, str. 483.

WASHINGTONOV GROB
na Mount Bernonu

.. ^Jt 'M na prvi kongres upornih kolonij v Philadelphijsko, kjer je neustrašeno nastopal za svoboditev izpod angleške oblasti, ki so ji bile ameriške kolonije že odrasle ter imele vse pogoje za samosvoje državno življenje. V tej borbi je šel Washington dosledno do skrajnih posledic in ni omagal ob različnih porazih, ko so rojaki trumoma odpadli od njega in se vdajali angleški oblasti.

Leta 1775. ga je kongres imenoval za poveljnika vseh ameriških čet in v zvezi s francoskimi dobrovoljci pod Lafayetteom je Washington po začetnih občutnih neuspehih korakal od zmage do zmage. Izid borbe je bil skoraj do zadnjega neodločen in le vztrajnosti svojega voditelja so se imele uporne kolonije zahvaliti, da jim ni bilo treba kloniti pod osovraženo angleško gospodstvo. Svoj prvi uspeh na bojnem polju je Washington lahko zabeležil 1776, ko je prisilil generala Howeja k izpraznitvi mesta Bostona. Kmalu nato se je moral umakniti pred angleško premočjo v gorati sever, odkoder je še iste zime na Dadel Angleže nri Trentonu in se jim osvetil za svoj začasni umik. V začetku januarja jih je nato temeljito po-

bil pri Princetownu, septembra istega leta pa jim je podlegel pri Brandwyne Creeku in oktobra pri Germantownu. Njegova stvar bi bila izgubljena, da ni dobil izdatne pomoči Francijè. Z novimi ojačenji je Angleže znova porazil pri Monmouthu sredi 1778, oktobra meseca nato pa je po kapitulaciji pri Yorktownu zmagovito zaključil revolucijsko vojno, v kateri so Angleži izgubili vsako oblast nad temi važnimi naselbinami.

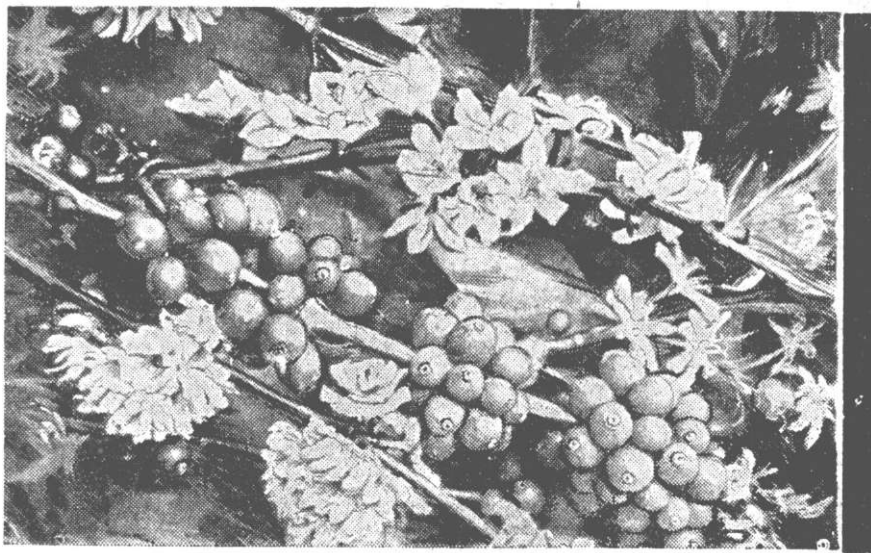
Po dovršeni vojni so ga Virginijci zopet poslali v kongres, kjer je bil 1789 po sprejetju zvezne ustave izvoljen za prvega predsednika Zedinjenih držav; še dvakrat so ga počastili rojaki z najvišjo funkcijo v državi in le njegovemu modremu prizadevanju se je posrečilo doseči, da državna zveza nj razpadla, marveč se je krepila in jačila proti vsem notranjim in vnanjim sovražnikom.

Jurij Washington je ostal Američanom za vedno ideal pravega republikanca in svobodnjaka. Ob njegovem vzgledu se vedno vzgaja ameriška mladina in njegov značaj je enako privlačen rojenim Američanom, kakor priseljencem. Vzgoja v Washingtonovem svobodnjaškem in demokratičnem duhu je eden izmed glavnih razlogov za silo amerikanizacije, ki ji močno, podlegajo priseljenci iz starega sveta. Privlačnost tega duha poznamo iz pripovedovanja našega rojaka Mihajla Pupina, ki se je že kot deček opajal nad slavno Washingtonovo pojavo in v svojem življenju dosegel najvišjo stopnjo uspeha, ki ga more biti deležen siromašen izseljenski deček. Car pojave ameriškega narodnega junaka vpliva vedno najbolj na boljše in inteligentnejše ljudi, posega pa globoko tudi v manj izobražene sloje in osvaja z enako silo tudi manj nadarjene poedince. — R. K.

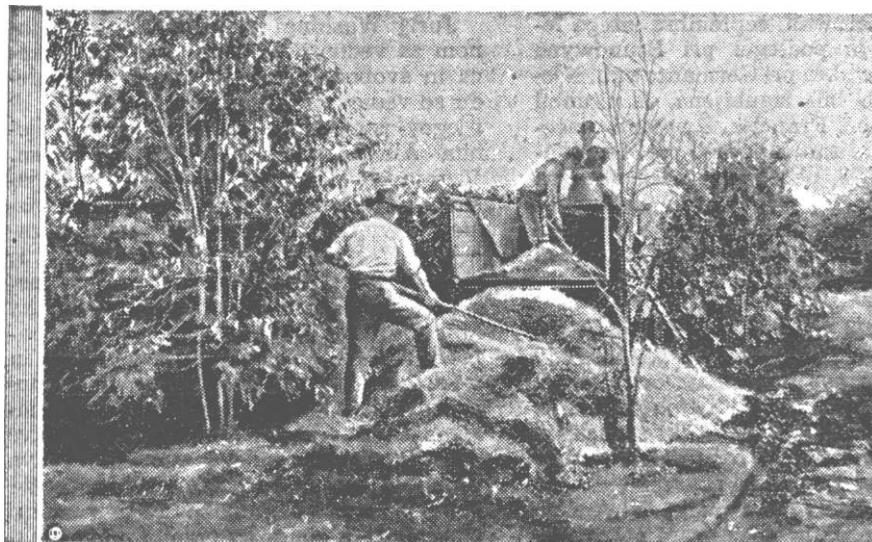
Povodenj svetovne gospodarske krize se razliva na vse strani. Za milijone ljudi pomeni to no-

tve omejitve in nove odpovedi, dostikrat najpriljubljenejših užitkov, med katere spada v prvi vrsti tudi kava, ki je postala Evropcem že kar neizogibno potrebna pijača. Tudi kava se bo morala umakniti umetnim cenanim surogatom.

Ali se ne sliši v zvezi s tem kakor neslana šala, če poročajo iz Brazilije, da morajo tamkaj uničevati velikanske zaloge kavinega zrnja, ker ga ne morejo spraviti v promet? Doslej so kavo metali kar v morje, počasi pa so sprevideli, da se da tudi ta »ničvredni« proizvod še s pridom porabiti in zdaj kurijo s kavo parne kotle. Na eni strani milijonske armade brezposelnih, ki bi se jim

KAVOVEC s cvetjem in sadeži

2etev kave v Braziliji

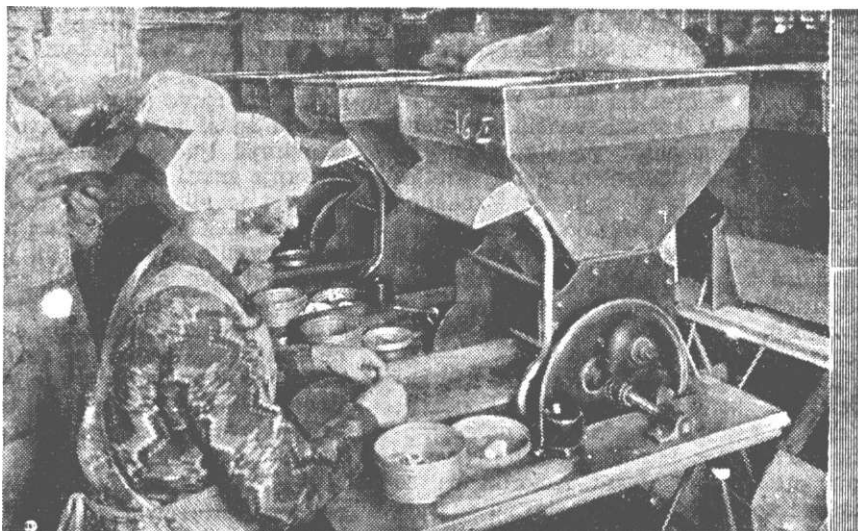
zlasti zdaj pozimi prilegla čašica vroče pijače, na drugi strani pa cele grmade kavinih vrečic, ki morajo druga za drugo pod kotle parnih strojev. Nobena stvar pač ne more bolje ponazoriti zmedenosti sedanjega gospodarskega sistema, ki se maje na vseh koncih in krajih.

Pred skodelico dehteče kave ne pride človeku na misel, kako dolgo pot so mo-

rali napraviti rjavi bobki, preden so končali svojo »odisejado« na mizi, v obliki osvežujoče pijače. Po vsej priliki so doma iz Brazilije, zakaj ta republika ima na kavo skoraj monopol in še zdaj sama prispeva dobri dve tretjini svetovnega pridelka. Zadnji čas so se povzpele med glavne producente kave tudi še Kolumbija, Venezuela, potlej republike

Sveži sadeži kavovca se suše na soncu

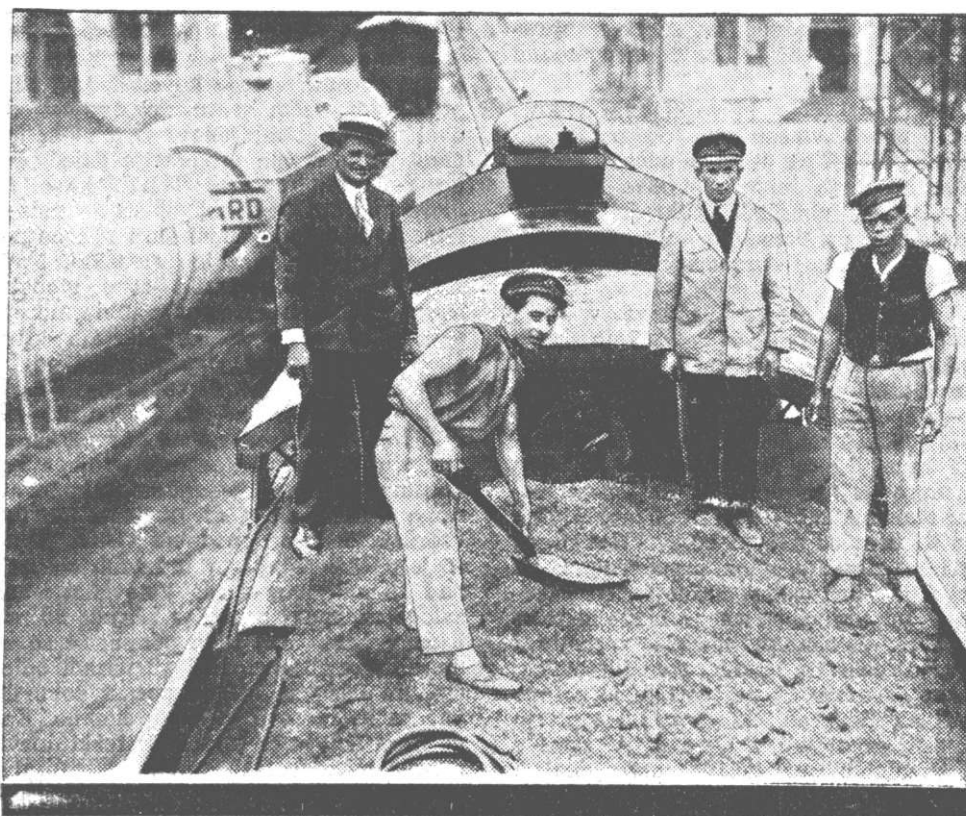
MODERNA PRA2ARNA KAVE:

Srednje Amerike, holandska Indija in nekateri deli Afrike, same dežele, kjer vlada enakomerna temperatura 15 do 25 stopinj, ki jo kava potrebuje prav

ano zrnje se prebira na transportnem traku

tako kakor neko določeno množino dežja.

V nedogled se razprostirajo kavine plantaže. Na njih rasejo v senci in za-

S kavo kurijo parna kotle

tišju večjih dreves malo več kot za moža visoki grmi, ki spominjajo ne le po rasti marveč tudi po obliki listja in napol zrelega sadeža na divje češnje. To so kavovci, s cvetjem blede bele barve, razraščeni v košatih vencih. Iz njega se razvijejo mesnati, podolgovati sadeži, ki so spočetka zeleni, potlej svetlordeči, škrlatni in slednjič tiste značilne rjave barve, in ki hranijo v sredi prava kavina zrna. Grmiči rode že tretje leto in sadež je potlej nekaj časa vsako leto žlahtnejši in obilnejši, dokler nekako v dvajsetih letih rodovitnost spet ne pomenja.

Žetev se vrši trikrat na leto, ker sadeži ne zore enakomerno. Ponekod, zlasti v Arabiji čakajo tako dolgo, dokler zrnje popolnoma ne dozori, nakar zrne otresejo. V Južni Ameriki pa se nasprotno jagode obirajo ko so še rdeče. Nato se tri ali štiri dni suše na soncu, dokler ne postane lupina krhka, tako da se v valjčnih mlinih zlahka odlušči od zrna. Krhke semenske stročnice se naknadno izločijo z vejanjem in kava je pripravljena za tržišča.

Pred uporabo se mora seveda še praziti, česar pa že na plantažah samo zaradi tega ne naredo, da se bolje ohra ni aroma. Praži se kava neposredno pred prodajo.

Nič manj dolg in zapleten od kave jeve poti kavinega zrna od grmiča do kavine ročke pa je zgodovinski razvoj kave od divje rastoče afriške rastline, ki je dala abesinski pokrajini Kaffa svoje ime, do današnje kulturne rastline, ki je skoraj nerazdružno zvezana s človeštvom.

Verjetno je, da je bila kava v svoji pradomovini Afriki že v davnih časih priljubljena pijača. Večji pomen pa je dosegla šele prva stoletja naše dobe, ko so jo spoznali sosednji Arabci, ki so po vsej priliki izumili tudi praženje in mlečje kave. Neka vrsta kave se še zdaj imenuje po arabskem pristaniškem mestu Mokka. Tudi kava se ni mogla udomačiti brez odpora in bojov. Nekajkrat je bilo uživanje sploh prepovedano, ali kava je bila vedno močnejša od zakonov. In Arabci so se je slednjič tako navadili, da jih je morala spremljati povsod, celo na bojnih pohodih kakor pozneje Turke. Po tej poti so jo gotovo spoznali Benečani, ki so v 17. stoletju zanesli kavo tudi v Evropo. V zvezi s turškimi boji je bila 1683 otvorjena na Dunaju že prva kavarna in dvajset let pozneje je pisal neki potopisec, da je

mesto ob Donavi že polno teh lokalov.

Posebno ostro borbo je izzvala kava v Nemčiji. Na Pruskem je vladal takrat Friderik Veliki, id je kot ?aklet sovražnik rjave pijače kavo tako obdavičil, da so si jo mogli privoščiti le najimovitejši ljudje. Oblastva so zatirala uživanje kave, kar se je dalo, toda javno mnenje je oilo glede te novotarije zelo deljeno. Dočim so nekateri strogo obsojali uživanje kave, češ, da je škodljivo, pa drugi spet niso mogli prehvaliti nje blagodejnega učinka na splošno počutenje človeka, posebej pa še na duševne funkcije. Slednji so seve tudi zmagali in njihovo mnenje je obveljalo do današnjih dni, čeprav ni težko dokazati, da ima čezmerno uživanje kave tudi slabe posledice.

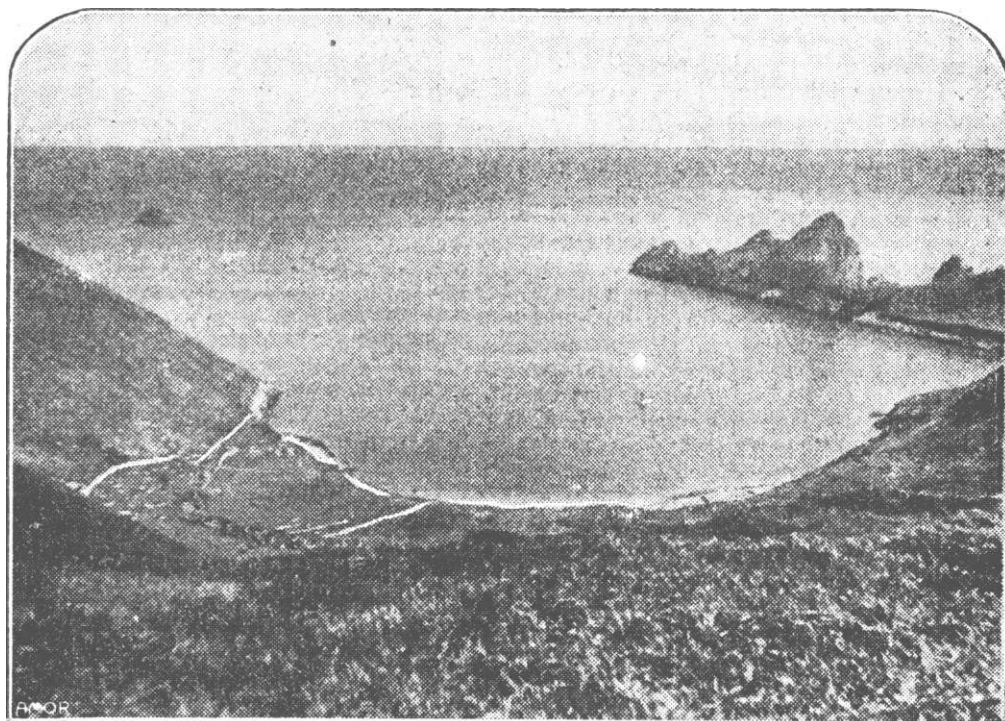
Tako si je káva počasi osvojila skoraj ves kulturni svet. Dolgo pa je trajalo, preden so prišli v tropskih krajih na misel, da bi začeli kavovec sistematično saditi na plantažah kakor druge rastline. Začeli so Angleži z nasadi v Indiji, toda tamkaj je kavo kmalu spodrinil čaj. Prav so se razvile kavine plantaže šele v deželah Srednje in Južne Amerike, čeprav sade n. pr. v Braziliji kavovec šele kakih 150 let. Dočim se pred sto leti ni pridelalo niti dva milijona dvojnih stotov kave, se je zdaj pridelala na vsem svetu že dvajset do dva in dvajset milijonov. S temi količinami pa je zrasla produkcija daleč preko resničnih potreb. Toliko kave ne more porabiti ves svet, zlasti ne zadnja leta, ko si siromašnejši sloji niti najpotrebnejšega ne morejo privoščiti. Nadproizvodnja je potisnila cene globoko navzdol in farmerji dostikrat ne morejo z izkupičkom pokriti niti lastnih stroškov. Brazilija, ki je popolnoma odvisna od kave, saj tvori to zrnje 70 odstotkov njenega izvoza, je morala zaradi tega storiti energične ukrepe, da bi odvrnila pretečo katastrofo svojega gospodarstva. Kavo je začela nakupovati sama država, da bi na ta način umetno vzdržala cene na spodobni višini. Tako se je počasi nabralo v državnih zalogah nad 15 milijonov vreč. Všteví zasebne zaloge pa znaša presežek zdaj že 35 milijonov vreč. Kaj čuda potem, če so se morali Brazilijanci radi ali neradi odločiti, da bodo te zaloge počasi pokurili, kar pa krize seve ne bo prelomilo. Kavo in pridelovalce čakajo še težki dnevi, rešitve pa ni pričakovati pred splošnim omiljenjem sedanje svetovne gospodarske krize.

Na zapuščenem otoku St. Kildi

1/4 dprave učenjakov odhajajo običajno v neznane daljne dežele, da jih prouče in seznanijo širši svet s posebnostmi dotičnih krajev. Čim oddaljenejši je kraj, kamor žene ve do želja učenost svoje vernike, tem znamenitejša je podjetje in tem večje je zanimanje sveta zanje. Univerzi v Oxfordu in Cambridgeu pa sta nedavno poslali skupino šestih profesorjev na zapuščen otok Saint Kildo,

nimalo odpravo je bilo: V koliko se bo izpremenilo živalstvo in rastlinstvo, ko bo prenehal človeški vpliv nanje ter kako se bo vrnilo v svoje prvotno divje stanje.

Zapuščeno otočje sestoji iz štirih glavnih otokov in množice čeri, ki more iz morja kakor stolpi in ki jih domačini imenujejo »stacs« (fog. stejks). Največji otočič je St. Kilda, kakor se po navadi imenuje, dasi je njegovo

ležeč le kakih 80 km zapadno otočja Hebridov. Odprava ne bo mogla poročati o čudnih pokrajinah, kamor še ni bila stopila človeška noga, kajti otočič je bil naseljen gotovo že tisoč let in se je njega maloštevilno prebivalstvo razselilo šele septembra meseca 1930. Težki življenjski pogoji so prisilili prarodno prebivalstvo otoka, da je z vsem svojim preničnim imetjem zapustilo rodna tla in se preselilo na bližnjo škotsko kopnino.

Učenjaki so komaj dočakali, da je od tedaj minulo dobro leto ter pohiteli na St. Kildo, da proučijo in zabeležijo izpremembe, ki so nastale po odhodu človeštva. Glavno vprašanje, ki je za-

pravo ime Hirta, ostali trije pa so Dun, Soay in Boreay. Med čerami je največja Stac an Armin, ki se dviga nad morsko gladino 188, otoka Hirta in Soay pa imata celo višino nad 300 m. Višji deli otokov so silno razdrapane, skalovite drage, ki jih je morje na več mestih izpodjedlo globoko v notranjost. Pod vsem otokom Dunom je morska sila izkopala podzemski predor, ki je služil nekdanjim prebivalcem kot bližnjica in varna pot, kadar je morje divjalo ob čerah in onemogočilo promet s čolni in jadrnicami.

Glavna vas na Hirti je ležala ob majhnem zalivu, nad katerim se v amfiteatralni legi dvigajo griči in polagoma

prehajajo v skoraj nedostopno skalovje. Zemlja na vsem otočju je močno nerodovitna. Na njej ni dreves, ni grmov, niti cvetlic ne opaziš med gosto resasto travo; od pradednih dob na otoku ni čebel, niti metuljev, tri plazivcev, niti dvoživk. Med divje živečimi sesavci so zastopane samo miši in tuljni, niti kuncev ni v tej žalostni pokrajini. Nasprotno pa žive na otoku živali, ki so njegova posebnost in ki jih drugod ni. St. Kilda ima posebno vrsto poljskih miši in hrčic, med ptici pa je zastopana vrsta stržkov, kakršnih ostali svet ne pozna. Otočje St. Kilda je priljubljeno torišče za ploditev tulnjev in raznih morskih ptic. Galeb iz St. Kilde je bil tamošnjim prebivalcem skoraj edina divjačina in je tvoril važno postavko v njih hrani, vrhu tega pa so iz njegovega mesa cvrli neko olje, ki je bilo edino izvozno blago. Ko pa se je prebivalstvo na otočju razredčilo in ga končno popolnoma zapustilo, so se ptice zaplodile do tako neverjetnih množin, da se je moral del njih preseeliti na bližnjo škotsko obalo. Za ljudmi so tedaj tudi ptice ubrale isto pot proti obrežju, ko so se njih življenjski pogoji poslabšali. Člani odprave so nastrelili nekoliko teh galebov ter bili zelo prijetno presenečeni nad izvrstnim okusom njih mesa. Dejali so, da ima okus po kokošjem mesu, pečenem na olju.

Za ptičeslovca ima St. Kilda še eno zanimivost. Otoška skupina je bila namreč nekdanj eno izmed glavnih prebivališč velikega tolščaka. Ustno izročilo ve celo povedati, da je bil zadnji predstavnik te ptičje vrste ubit na otočju šele 1840.

Odprava je pri proučevanju zapaščenega otočja ugotovila razne temeljite izpremembe, nastale v času, odkar na otoku ni več ljudi. Miš s St. Kilde je postala silno redka in kakor vse kaže, je obsojena k poginu. Brez dvoma je živela od človeka, saj je bila z njim pod isto streho. Ko je človek odšel, se ni mogla nrisposobiti divjemu načinu življenja. Za hrčico in oolisko miš pa velja baš obratno, razolodili sta se močno, osobito blaedčjno pa je vol'val odhod ljudi na stržka in skalnate rebri so doslovno posejane z njesrovimi gnezdi. Pticek se je naselil tudi v »cleitih« t. j. kamenitih poslopjih, ki so prej služila prebivalcem za shrambo sena drv in nastila. Tri druge ptičje vrste pa so

E. Urbahn: ČEVLJAR (lesorez)

se močno razredčile. To velja za vrabca, za čopasto vrano in za škorca, ki so doslej prihajali gnezditi z obale na St. K i Ido. Odkar je otok zapuščen prihajajo te ptice vse redkeje in v manjših množinah na St. Kildo.

Kar se tiče rastlinstva, so takisto ugotovljene nekatere izpremembe. Nekdaj obdelani svet je dobil čisto tak značaj, kakor ga ima sosednja pušča. Travnato rušo zmagovito izpodriva vresje, kar bo imelo nedvomno odločilen vpliv tudi na žuželke.

Učenjaki so opazili tudi, da na otoku niso sami, kajti še pred njihovim prihodom se je vrnilo šestero izseljencev, ki se jim je bilo stožilo po nekdanji domovina. Njihovo življenje je borno, vendar so zadovoljni, kajti ptice, ki so se medtem razmnožile. Mm nudijo ob'lo dobre hrane. Odprava se je čudila spretnosti teh samotarjev, ki so kakor koze skakali po strmih skalovju in nabirali ptičja jajca, ki so ob času gnezdenja ena izmed njih glavnih 'edi. Vsa šestorica se zbere vsako nedeljo v ooušeni cerkvici, kjer onravijo službo božjo najprej po anelesko na'o oa še po ealsko. Tako je 'eno noskrbljeno za jezikovno manjšino in šesmnea otočanov se lahko nadeja, da Ženeva ne bo imela povoda vtikati se v notranjo politiko St. Kilde.

Za postno kuhinjo

Poljski publicist Konab priobčuje »Matiou« svoje vtiske s potovanja po Franciji. V neki družbi je naletel na osebo, ki je morala sobesedniku plačati globo zaradi izraza »knza«. Društvo ima v svojih pravilih prepoved, da bi se izrekala, ta zoprna beseda Enako so b vale pred desetletji pri nas družbe, kjer si moral odriniti določen novc za vsako tujko, izrečeno p-ed pričami... Italijani so odstavili naš jezik iz vseh svojih šol, nadomestivši ga z angleščino. Ob tej priliki se je tržaški Piccolo répondit, češ, kaj bi se učili slovenščine, ki je nerazvit, barbarski jezik. V tem pogledu je tako mnenje zavrača! že pred vojno takratni jurist Jurca, češ, oglejte si Pleteršnikov slovar pa — strmiite, m koliko besedišča so med tem priobčili razni listi itd. česar v Pleteršniku še ni! Sicer pa obilica izrazov v kaki govorioi še sama po sebi ni merilo njene ku^turnosti- drugače bi bili neki afriški jeziki najbolj prosvetljeni, ker so bogatejši, prožnejši od vsakega evropskega. Glej Biais Cendravs, Anthologie Nègre (uvod).

Ni čudo, če v maloštevilnem narodu od vseh strani tiščijo tuji vplivi. Se hujše na je, ako jih podpirajo naši rojaki sami. Tu mislim na Dalmatince, ki v mnogoštevilnih kletih po Ljubljani in d-ugod polnijo svoje jedilne liste skoraj izključno z italijanskimi izrazi. Res, da je naš narod imel razmeroma malo posla z morjem in torej ni mogel ustvariti popolnega nazivja za raznotere morske dobrate, toda nekaj pa so nam predniki le naredili. Nam pa je dolžnost ohraniti to. Čemu bi naročali »sompjero«, ko je naš narod imenoval to čudovito žival »kovač« ali kakor ji tuč pravi Fr. Erjavec (A Pokor-nega Prirodopis živalstva) »sv Petra ribač«? Ta riba kruli, kadar se uiamie na trnek ima črne pege, ki po narodnem pripovedovanju potekalo od prstov ev. Petra, ko ie ta iz nje pobral novc. O talcih stvarih te r-oufi V Cerič »Vodič kroz gornje Primorje« (Bakar 1423).

Svoje dmi so žf posamezne novne (Qr-jroa. Narodni dnevnik I 28) opozarjale gostilničarje na domače imenstvo. Vendar ie ram tolmačil nekdo n. p^T ora-do (ali dora dol z »nvre ta«, pri Ceridu »lovrata«; vse te oblike so iz romanskega aurata, zadnja s členom Za **romho** daie naz'v »butuirec« ki ga ne neidem v nobenem slovarju. Po nrenrosti etimologiji pril««oieno bi H!o rohec Kako pa 'e z fiirn/to — glamač, ako ni tiskarskega škrate vmes? Splošno se guiatto istoveti s »topel«.

Kdor bi se na hitro in pregledno želel poučiti o pravih izrazih, nai bi vzel v roke knjižico »Ribe« navodMo za okusno pripravo rb m zbirka 'eceptov sestavil V(dovič) 1926. V naslednjem navedem

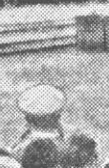
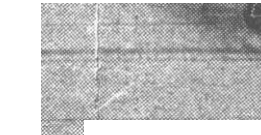
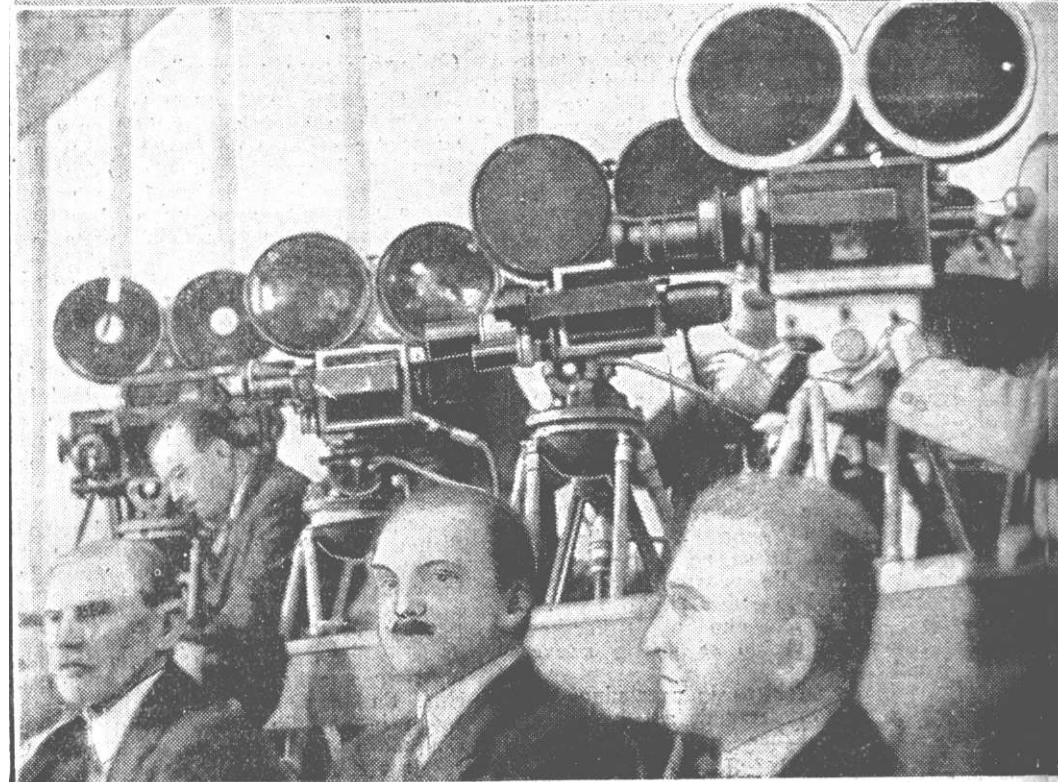
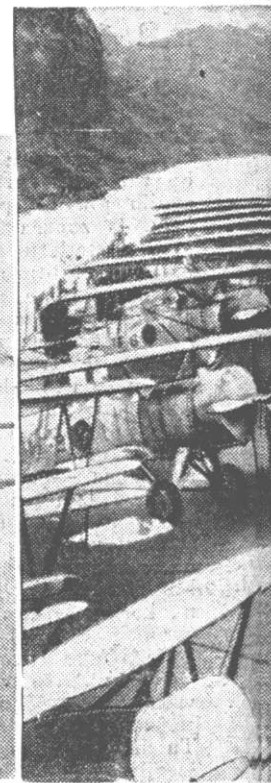
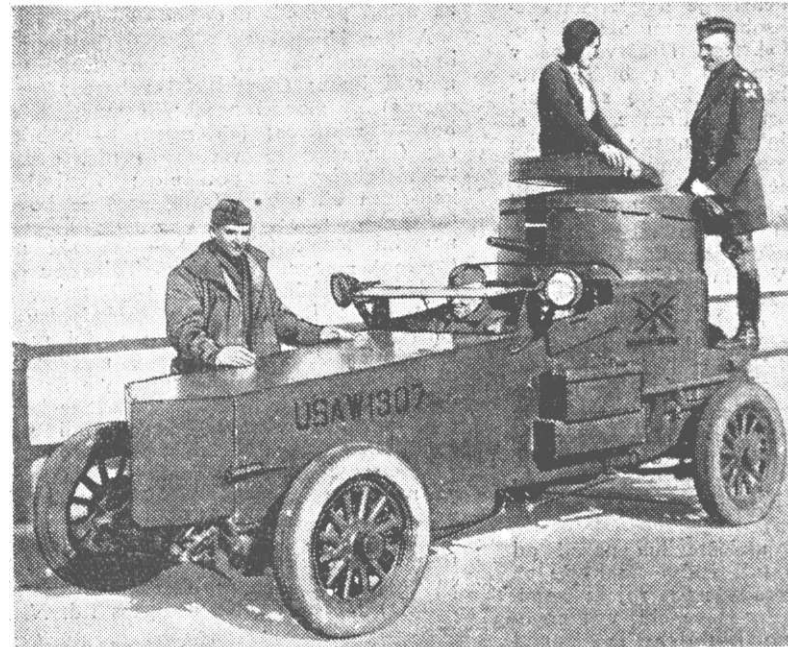
• abecednem redu fonetično pisan« tuje nazive za ribe, rake, mekužce v oklepaju, za njimi pa naše domače.

Astica, Hummer) = jastog; (barbon) = bradačica; (bnanom) = luben; (oevole) = rrrorski lipan; (dental) = zobatec; (grancevola) = morski pajek; (g-anco, K6ab-be) = rakovioa; (kala maro) = hobôtnica; (langusta) = varog; (ovada, ovrata) = zlatobrov ali podlânxa; (rombo) = kamenica ali robec; (sompiero) = kovač; (sepja) = sipa; (sfolje) = morski list ali navadni jezik; (s.kampo) = morski rak; (tomno) = tun. Pri nekem Tolmoncu sem zasledil omehčano izreko: tunj. kakor piše tudi dr L. Poljamec v *Prirodopisu živalstva 1929* Ti nazivi niso vselej prvotno slovanski, niti romanski, marveč pogosto grški, če ne sega njih vir še kam dalje. Tako je ital. âstao ali astiza kakor naš jastog iz grškega: astakôs ali astachôs. Riba črn ca ali sipa, ital. seppia, je v Ho me rovi domovini seppia. Calamajo sega nazadnje ia helenski kâlamos. rombo na rhômbos. scombrow pa na skAmbros; oevole ni nič drugega ko kefalé (glava); tonnino nič drugega ko thvnnos, trigla pa trigla: ital congro ali gron.go (morska jegulja) j« zopet grški gongrios itd. N. K.

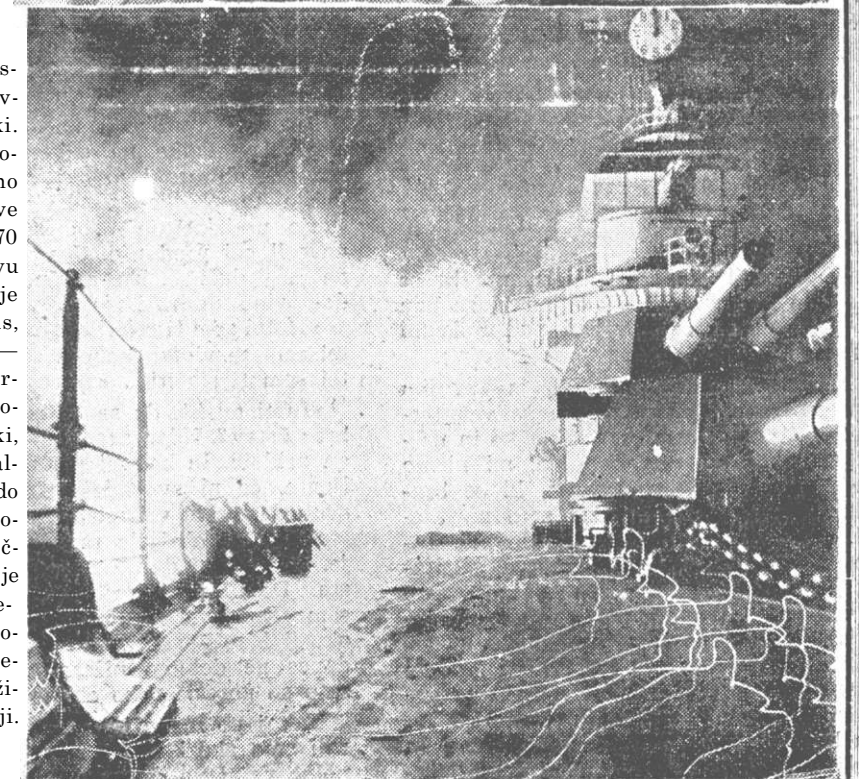
Gringroireova nagrada

P. Grinsroire (1475—1544) je bil francoski pesnik, ki ga ie ovekovečil V Huso v romanu »Notre - Dame de Paris«, nedavno poslovenjen. Ista oseba je dala naslov dvoim knjižni nagradi v Parizu 1) za najboljšo zbirko povesti in novel. 2) za Casnikarsko poročanje. Prva se za pravkar preteklo dobo ni podelila, ker ni bilo prkladnih rokopišev. Drugo nagrado ie prejel Marr Chado-urne, ki ie 1930 preiel »prix Femina«. Chado-urne se je potecoval 7a naslov Francoza, ki ie največ potoval Med vojno ie bil pilot v avijatiki, premirje ga ie zadelo v Tarentu. Orplul ie v Oceanijo, prebil tri leta po Južn h morjih v Tahitiu, otokih Markzah, na katerih ie poslal upravitelj. Obiskal ie Sev Ameriko, zatem Afriko, ki jo ie prebredpl križem kražem, ko je potegnil »Blumenthalovo« nagrado, ie odrinil v Azjo križari! »KoSinSini, Kambodžu, Siamn, Tonkinti, Laosu. Iz ^anghaia kier ie ustanovil obzornik, krene na mejo Tibeta, v pniSavo Gobi V Franelio «e ie vrnil preko Japonske 'n nizozemske Indije Na Baliu ie 7vedel da ie n"e"ov roman »CerHe de la Fnlip« odlikovan. Doma ie potei priobčil svnio anketo »Vrenle v mladi Kita-eki«. En snopič njegov razpravlja o maonekih šesah in običajih CMarchurhti) Prevel ie Conradovo »Pustolovščino« ter objavil »Vasco« in »La Libération* kier so oosneta njegova izkustva iz Oceanije. — nk.

Najprvo varnost — :
potem razorožitev

goraj (od leve proti des-
: Nov tip bojnega av-
v ameriški vojski.
ima tri može po-
ke (četrti je očitno
motoma zraven), dve
rojni puški in vozi 70
i na uro. — Na krovu
ške matične ladje
atoga« (glej žis,
11, str. 136). —
kušanje najmoder-
ega brzostrelnega to-
ameriški vojski,
ovi izstrelki (14 pal-
morejo preleteti do
angleških milj. — Spo-
J (levo): Baterija zvoč-
I filmskih aparatov je
kovečila« otvoritve-
sedanje razoro-
ieae konference v 2e-
(Desno:) Sproži-
i topa na bojni ladji.

III

Dr. Iv. Lah

Na romunski Marni

(Iz »Knjige spominov«)

(Nadaljevanje)

I eh Travnicek, ki je sedel poleg mene, me je prijel za roko.

»Kaj vam je?«

Zdrznil sem se... Ah, mi še ne znamo za domovino umirati... V nas ni krvi Obiličev, mi nismo Principi. Mi smo pomehkuženi otroci tuje kulture. Ne, mi nismo junaki. »Bojevniki druge vrste«. Sramoval sem se svoje neodločnosti, malodušnosti, sebičnosti. Se danes me ob tem spominu spreleti čudno čustvo, kakor velik očitek, da ni-

sem izpolnil dolžnosti. Vem, nič bi se ne bilo izpremenilo.. Vojna bi se bila nadaljevala. Na planjavi pod Fokšani bi bil neznan grob...

Mackensen je odhajal s svojim spremstvom, čutil sem, da še ves trepetam. Sklonil sem se nad puško in najrajši bi se bil razjokal. Ne, mi nismo junaki, mi smo strahopetci, ki de branimo samo takrat, kadar smo napadeni. Tako nas je vzgojila zgodovina. Zato nismo znali ceniti junaštva atentatorjev na tuje tirane. In tudi, ko smo slavili junaštvo drugih, smo se skrivali za plašč svoje svete sebičnosti. »Kdor očeta ali mater boli ljubi ko mene, ni

krat sem se začutil med njimi. »Morebiti pride trenutek, ko bom lahko storil kaj večjega,« sem se tolažil. »Jutri! Pojutrišnjem! Kdo ve, kaka prilika se ponudi.«

A to so bili samo izgovori. Res je: bolj ko smo se bližali fronti, bolj so se družili okoli mene šarži in drugi. Vedeli so, da znam ruski in da so Rusi na fronti. Vsi so mislili, kako bi prišli na drugo stran... Bili so Dunajčani, a bili so lačni... Zdaj so vedeli vsi, da smo samo privesek velike Mackensenove armade. In tudi so vedeli, da nemški vojaki jedo dobro in da mi stradamo. A vse to je bilo brez pomena za veliki trenutek, ki je šel mimo. Občutil sem ga sam v vsej globokosti in s preziranjem gledal na kulturnega človeka ki je stal sredi te velike armade v robski uniformi avstrijskega vojaka in ni znal kot rob žrtvovati življenja za svobodo tolikih drugih. In če ne za svobodo, vsaj za čast... Zdelo se mi je, da sem postavil samega sebe pred sodišče... »Kako si izpolnil svojo prisego in dolžnost?« je vprašala domovina. Vse solzne so bile njene oči. »Ali še veš, kako si prisegal v dunajskih kasarnah, da boš izdal sovražnika na suhem, na morju, povsod, ob vsaki priliki... In zdaj je prišla ta prilika... Kako si prestal svojo preizkušnjo?...« žalostno sem povsobil oči pred njo. Sramota je ležala na moji duši... Da, mi še ne znamo za domovino umirati je rekel Neruda...

»Hotel sem ti rešiti svoje življenje, hotel sem te videti ko boš svobodna. Hotel sem ti služiti!...«

»In ti misliš, da se bo rodila svoboda brez žrtev? Kdor zame izgubi življenje, ga pridobi. In kaj m? pomaga tvoje življenje, če ni svobode? In kie bi bila svoboda, če bi vsi mislili nase?«

Sonce je obsijalo ravnino. Videlo se je, da bo vroč dan čete so stopale v vrste. Dobili smo zajtrk. S težkim srcem sem jedel menažo, ki jo je poprejš okusil MacLarsen. Rekli so, da morebiti danes ne dobimo ničesar več gorkoga

tresljivi vzkliki ranjencev. Nemški oficirji so hiteli sem in tja.

Stopili smo na široko izvoženo prašno cesto. Dolge kolone voz in avtomobilov so se pomikale po nji. Prah je pokrill vso pokrajino naokrog. Na polju je bilo še nekaj lazaretov. Stopali smo poleg voz in konj. Prah nam je legal na potne obraze in oči. Usta so iskala sve-

žega zraka. Sonce je pripekalo. Po štiriurni hoji smo se ustavili. Tu je bila pred par dnevi bitka. Še se poznajo sledovi po tleh, kamor so padale granate. Tu in tam še leži razbito orožje, odeje, šotor, polomljen voz... Mrliče in ranjence so že pospravili... Počivali smo na valovitem terenu ob cesti. Vojaki so iztaknili zapuščene ruske zakope. Še so bili v njih nahrbtniki, perilo, kruh... Preskrbeli so se z vsem. Tudi kruh so pojedli. Zvečer smo ležali v zatišju malega obronka. Pred nami je streljala težka pruska artiljerija. Po cesti je privozil vojak z iskrim konjem, ž-ž-ž—enk—! Pok! Prah! Granata se je zarila v cesto, konja je vrglo v zrak, še se je vzpel in obležalo ie vse kakor živa slika vojne kraj ceste. Rekli so, da artiljerija strelja na mesto Panciu ki ga nameravamo zavzeti. Ako aa zavzamemo, bo dovoljeno, da v njem plenimo... Zemlja se je tresla pod streli ogromnih tonov... Ubogo mestn Panciu! Kako boš izgledalo, ko pridemo vate?...

Drusi dan popoldne se je razvila velika bitka po vsej dolini. Ležali smo pripravljeni nar kilometrov za prvo črto, ki je na=kaknvaia zakope. Razločno so se videli v dimu rakete vseh barv, ki so švie-ale v zrak in daiale znake. Zrakonlovi so brneli nad pokrajino. Stiskali smo se ob drevje in grmičevje, ki je nas pokrivalo s svojo senco. Kaj bi bila ta senca, čp bi nas sovražnik izsledil!... Romuni so se dobro držali. Bitka je trajala vse do poznega večera, ko je streljanje poieninlo. Kai se je zgodilo' Kdo ve» Pravili so, da so se Romuni umaknili. Vse obzorje pred na-

mi je pokrival dim, ki se je valil od gor do gor. V daljavi so grmeli topovi. Ponoči smo šli čez reko Putno. Ozek za silo narejen most se je svetil med drevjem. Pod njim je šumela voda. Držali

smo se za roke in drug za drugim prehajali. Zbirali smo se v jasi sredi gozda. Pruski kuharji so kuhali menažo. Naši vojaki so se jim približali in prosili hrane. Kuhar jim je dajal, kar mu je ostalo od večerje. Kmalu mu je pošlo. V teh dneh je le redko prišla kuhinja za nami. Navadno nas je dohitela zvečer in smo dobili zajtrk, obed in večerjo vse obenem. Snedli smo vse in nismo bili siti. Bila je sama voda, malo mesa in korenja. Pruska menaža je bila dobra. Srečni, ki so jo dobili. Drugi so žvečili travo in iskali sadja po drevju. Edina tolažba v teh gladnih dneh je bila cigareta. Srečen, kdor jo je imel. Vse okoli nas se je izpremenilo. Zdelo se nam je, da tavamo po čudnih potih vedno bliže neskončnemu grmenju, ki se je ponavljalo vse dni in noči, in da nazaj ni nobene poti več.

Zjutraj smo se ustavili na neki njivi. Nad nami je bil grič s cerkvico. Bil je cesarjev dan — 17. avgusta.

(D a l j e)

D. Staschus: Krpanje mreže

Po Volgi navzdol

V al ruske emigracije, ki je pred dobrim desetletjem pljusnil preko obrežja Rusije in se razlil po vsem svetu, je raznesel med narode tudi prastaro burlaško pesem o matuški Volgi.* V domišljiji ljudstev bo živela Volga odslej kot širna reka, po kateri plovejo kozaške ladje, vozeč vrle molojce od pohoda do pohoda, od enega smelega razbojniškega podjetja do drugega. To pojmovanje se je ukoreninilo in ne bo ga mogoče zatreti niti tedaj, ko o vsej romantiki, ki se tako globoko dojmi ljudskih src, ne bo niti glasu več.

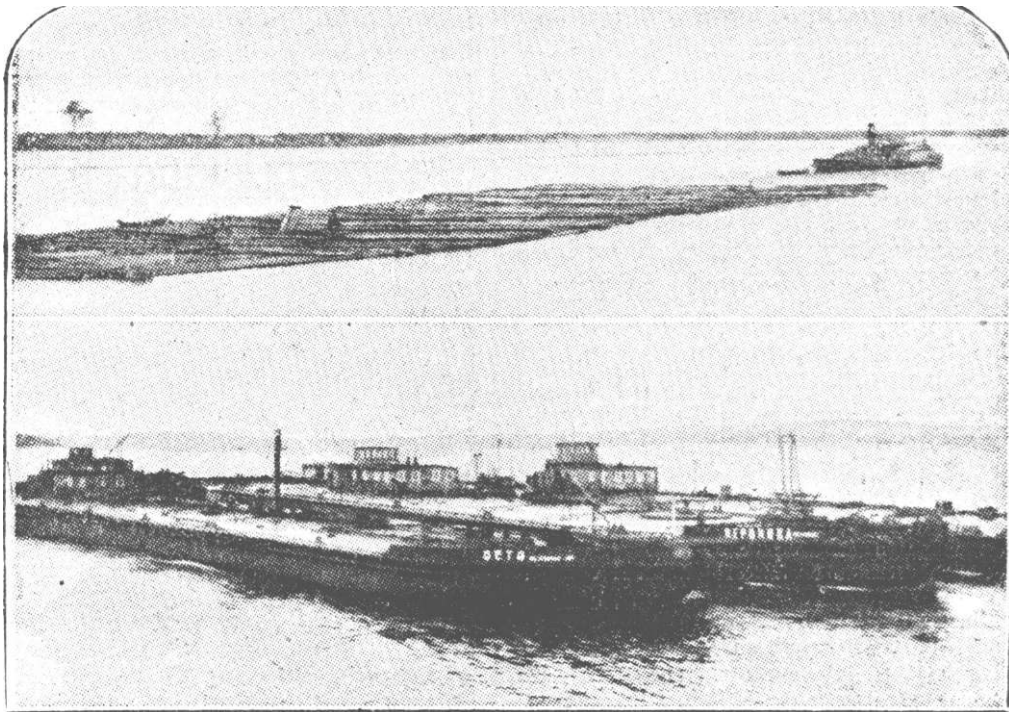
Neusmiljeni speh modernega časa in kruto presnavljanje življenja v sodobni Rusiji, je že davno pomel z burlaki, zadnjimi ostanki prastare volške plovbe. Nič več se ne čuje ob njenih bregovih zategnjeni »ej uhnem«¹ vlačilcev ladij, ki si s pesmijo krajšajo obupno monotonijo in ž njenim ritmom izvlečejo zadnje sile iz krepkih pleč, izmučenih po težkem tlačanskem delu. Na

* Glej Fridtjof Nansen: Po Volgi navzgor, žis, knjiga 10. str. 259 in 288.

mesto silnih pleč je stopil stroj, ki ga burlaška pesem spominja med hropenjem mož, sklonjenih pod težkim jarmom. Na Volgi je nastopilo carstvo stroja.

Nič manj ko 3500 km je dolg tek Volge od izvira do izliva v Kaspijsko morje. Matuška Volga ni samo največji veletok Evrope, marveč je tudi najboljša prometna žila, ki veže ruske pokrajine in kaže ruskemu narodu pot na sončni jugovzhod. Plovna je po svojem večjem delu, plovni pa so tudi nje dotoki Oka, Mologa, Šeksna in druge. Ta rečna mreža veže Ljeningrad, Moskvo in severno Rusijo z obalami Perzije.

Komaj se osvobodi reka zimskih spon in komaj odplavajo ledene skale na jug, kjer jih toplota raztaja, zamrgoli po Volgi na stotine čolnov, ladij, parnikov in splavov. Zlasti slednji pohite, da ob času visoke vode spravijo na trg ogromne množine lesa, ki so se nakoپیčile ob pritokih Volge v teku dolge ruske zime. Od Astrahana na sever že plovejo lesu nasproti parni vlačilci enotnega tipa, ki vlečejo vsak po 7500 ton petroleja in nafte. Tri milijone tega

Zgoraj: splavljanje lesa po Volgi: Spodaj: plavajoče cisterne za prevažanje petroleja

J. Wohlfart: V MISLIH

kamenega olja, izvirajočega v Bakuju, prevozijo vlačilci letno v Nižnij Novgorod, Rybinsk in Perm.

Umirjeni veletok vali svoje vodne mase preko samarskih in saratovskih žitnih polj, ob njenih bregovih pa štrle v zrak obsežna hranilišča za žito. Od časa do časa pristane pri njih ladja, napolni svoj ogromen trebuh iz skladišč ter odpluje na sever ali na jug, kjer čakajo dragocenega tovora že tisoči in tisoči. Središče te ogromne ruske žitnice so nekdanj tvorile nemške kolonije, združene danes v samostojno republiko Nemcev Povolžja. Kakor kos Nemčije je ležal nekdanj ta otok sredi ruskega morja, danes pa tožijo, da je nekdanja slava zašla za vse večne čase. Kolektivizacija je dala novo gospodarsko osnovo, ki je tisoči Nemcev niso prenesli. Razselili so se, na njih mesto pa je prišel ruski živelj, ki s svojo arimilativno silo zmagovito razkrajja nemški značaj kraja.

Večji del nasekanih debel ne pride do Volge. Ze na mestu se predela v devetnajstih žagah, kjer je zaposlenih več ko 20 000 Hudi ManiSi dpi na dnraiaio Kerženj, Vetluga, Kokšaga, Jajva itd. osrednji vodni žili Volgi in ta del je namenjen industriji Povolžja ter izvozu

v Zakaspijski kraj in Perzijo. Vendar so splavi kljub temu dolgi po par sto metrov, na njih pa so postavljene majhne hišice, kjer posadka prebiva po cele tedne med dolgo vožnjo. Težko si je predstavljati silne množine lesa, ako ni človek videl ruskih gozdov in mogočnih skladanic, ki čakajo na odpremo. Vse ogromno podjetje vodi državni trust Severoles v Arhangeljsku, ki ima v to svrhu celo brodovje na Volgi in Dvini.

Potovanje od Nižnjega, kjer stavijo sovjeti objekte za svojo avtomobilno industrijo in obsegajo samo poslopja ploščino velikega novega mesta v železu in betonu, pa do Astrahana traja pet dni. Od Zigulskih gora pri Samari teče reka po brezbrežni stepi in nudi vožnja do obupnosti enoličen pogled. Pojem neskončnosti dobi svojo vsebino in širina reke spominja mestoma na morje. Široko se razmahne reka v ravnini in nas ponese v nekdanji Caricyn, ki je v novem režimu dobil svoje ime Stalingrad, po diktatorju vesoljne Rusije, Kavkazcu Stalinu. Slika se na mah menja. Namestu zelenih polj se prikaže na obzorju gozd tovarniških dimnikov: Industrijsko središče moderne Rusije. 42 kilometrov ob Volgi se vleče novo, kakor iz zemlje zraslo mesto delavnic in tovarn. Traktor stroj, tovarna za traktorje, Barikada, tovarna za orožje in municijo, Rdeči Oktober, strojne tovarne in druga velikanska podjetja se vrste drugo za drugim ter med oglušujočim truščem pošiljajo goste oblake dima v jasno nebo. Tu mogočno utripa žila industrializacije in človek se ne more dovolj načuditi energiji naroda, ki je v par letih izvršil vsa ta imponujoča dela.

Trušč ponehava in naša ladja mirno drsi po vodi. Na obeh bregovih zopet deviška ravan, domovina paganskih Kalmikov in muslimanskih Kirgizov, kočevnikov, živečih pod šotori in prehajajoč s svojimi čredami iz kraja v kraj za boljšo pašo. Kakšno nasprotje med stajingrajsko moderno tehniko in primitivno omiko teh ljudstev!

V dslui se že kaže Astrahan, vrtat. Azije.: kjer <e> vrši živahna izmenjava blasa. nridofkov in izdelkov severa in jugst. 'vzhoda in zahoda Naš narnik ne gre dalje. kajti tu izginia sladko vodovje Volge v grenkoslanem Kaspijskem morju. (C—R. K.)

Posebnosti Japonskega značaja

Zadnji čas je je že mnogo piea'o o Japoncih, a vendar še zdaleka ne vemo vsega o tem velikem narodu. Na Daljnem vzhodu ee reč le počasi preohražajo. dogodki pa rode n«pričrč;ovane zapletene posledice Nikoli se ne sme pozabiti kako drugačen od našega je orientalski značaj in prav takrat, ko človek misli, da ga ie doumel je nedvomno najbolj v zmoti Neka ureditev le ee vidi normalna, ie dofitilkrar le konnrromie in soglasje ee razkrije kot nesporazum TrgovsŮS stiki z Dalj™m vzhod'om »o eila opasna reč Človek mora biti neizmerno previden, kadar ima ž njimu opravlka od te plati dasi so Japonci in Kitajci v liru-gih okoliščinah lahko prav privlačil in sim-patični ljudje

Pa se potrudimo v nekaj vrstah površno preštudirati japonski značaj, ki ga 'ahiko imenujemo tragičnega S tem značaiem je prepojeno vse japonsko gledališče: I ude-tvo ne mare roičeser razen dram 'aponci so stoiki ker so prestali najhujše kata-strofe So zelo občutljivi, toda ganotja ne pokažejo nikoli, niti v veselju niti v žalo-sti Na življenje so le rahlo navezam m umirajo zaradi tega brez strahu. Odlikuje-ta jih molčečnost m izredna vbudmoPt Vedno »gra Japoncu krog ust nasmeħ, raz-ven tega pa je večno žalosten ali na agre-siven v svoiem neprijetno zvenečsm smeħu Nikoli ga ne boste spravili v pogovor osebnega značaje Rajši bo prewdmo obrav-navai splošna vprašania ne da bi bil in •di-skreten in čeprav ne mara za vas. ee vam bo vendar le «tokrat priklonil ii bo celo lagal, če vidi da vam s tem napravi vesc-lje Varljivost ni njegove napaka, toda ob-čutljivost- je «H<ora' preveč in nič ee mu bolj ne zameri če mu ne verjamete na be-Hedo aiii pa če ne občudujete njegove do-movine V svojem silnem ponosu bo vselej v vsakem sporu zavrni! posredovanii tre-ti-ege zlesti pa tuica Raiš- napravi harakiri, nege da bi propadel v svoti stvari

Kompliciran' iaponak- jezik je za veake-ga zapadnjaka vsai epočeka vir nepresta-nih nesporazumov laponec se sicer dokaj naglo privadi tujih iez'kov vendar iib ni-koli ne more razumeti do dna laponec ni etveHtel- nečesa novega, pač pa perfektni posnemalec Japonščina je za naše pojme nenavadna sestavljena iz samih imen in glagolov brez zaimekov pridevnikov prisl-ovov prejjozicij sklanjatve brez osebk-a in povedka a nazvlic 'emu jako bogata. Namestu da bi laponec dejal: on bo šel, pa pravi- on ne ho np bo šel

Na Japonskem se orično graditi hiše pri

SIMBOL JAPONSKEGA
ZNAČAJA

v knjigi se prične na zadnji strani od spo-daj navzgor in od desne ^rotn levi. Znamke se lepjo zadaj na pismo im naslov se ne piše »Gospod Janežič« marveč »Janežič go-spod«. V trgovskih fakturah se najprvo na-pišejo cene. potleji pride šele seznam blaga.

Japonec zajase konja od desne **etrem**, v hlevu ga pa priveže tako da je obrnjen z repom proti 9teni. Vrata ee ne ooprtao marveč odsunejo Japonec se koplje rvečer im ne zjutraj vedno pa se pred kopanjem umije. Napitnice se izrekajo pred pojedino. Žalna barva je bela. Obleka se ne obeša v omare, ampak razgrne po vodoravni pod-logi Sličnih navad bi se dalo navesti še lepo število.

Kdor hoče pravilno razumeti japonske probleme, se mora najprvo potruditi, da bo vsaj za silo razumel Orient Rusom ee to najlaglje posreči Japonska nima m^ogo prijateljev. Države ji ne zaupajo un 9e boje njenega imperializma Naj si imajo Ja-ponci tudi toliko napak kot drugi narodi, imao pa tudi dokaj dobrih lastn-isti Ta

IDILIČNA JAPONSKA: V

tafoj epet popumino vrže na obnova Tes-
no jim je na otočju, izseljevati »e pa ne
morejo, kakor bi hoteli. Anglosaške zemlje
od Kalifornije do Avstralije so za Japonce
popolnoma zaprte. Edina rešitev za Ja-

nem parku s krmilno hiacico za ptice pevke
poneko je skrajna m-diostriaiMze«ja, za k
pa so spet pogoj močna tržišča. Če ei r>rav
redočino težki pobožaj Japoncev, nam ne
o teiiloo razumeti njih trmastega zadržā-
nja v Mandžurijo.

MADAME BUTTERFLY riSe lepake. (Japonska dekleta pripravljajo volilne
lepake).

Harold M. Sims

Pomoč ameriških železnic poljedelcem

O priliki stavljenja v promet prvega jugoslovenskega vlaka s poljedelsko razstavo priobčujemo članek o ameriških razstavnih vlakih, ki nam ga je blagovolil dati na razpolago g. Harold M. Sims, Exekutive Assistant železniške družbe Great Northern Railway v Saint Paulu, Minnesota.

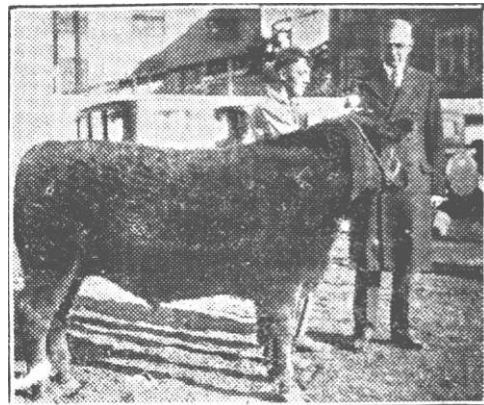
Bomagati farmerju tako, da si potem lahko sam pomaga, to je poljedelska znanost, ki so jo razvile železniške družbe severozahoda Zedinjenih držav. V zadnjih desetih letih jih je to veljalo dvajset milijonov dolarjev, toda to šolo je posečalo 800.000 do 1.000.000 ljudi. Ta šola, ali bolje rečeno te šole so na kolesih v obliki posebnih vlakov, katerih ima vsak svoje ime, na primer: »Kravji in k<košji vlak«, »Posebni vlak za poljedelstvo«, »Perutninski vlak«, »Posebni vlak za rejo mladih goved«, »Vlak za umno sajenje«, »Stalni poljedelski vlak« in še nekateri drugi, kot so »Sladkorna pesa«, »Boljša govedina«, »Ovce in volna«.

Železniške družbe so poelale te vlake na vse strani ven na deželo, a vozili niso s seboj kakšne nove teorije o poljedelstvu, temveč kmetijske strokovnjake iz državnih poljedelskih šol in poskusnih postaj, da pokažejo kmetovalcem kiko lahko pomnožijo svoje žetve in črede.

Omenim samo nekatere izmed neposrednih uspehov tega pouka z vlaki: V državi Severni Dakoti je danes nasejanih pol milijona akrov zemlje s sladko deteljo, kjer je pred desetimi leti rastla samo poletna pšenica. In potem ko je sladka detelja pokošena se pridobiva na isti površini dvakratna mera pšenice. Sto tisoč akrov zemlje je danes nasejanih z zeleno živinsko krmo, tam kjer so kmetje prisekali, da ne mče nič rasti dokler jim strokovnjaki posebnih vlakov niso dokazali nasprotno. V Minnesoti je danes več ko pol milijona akrov posejanih z zeleno krmo, kjer prej ni rastla.

Uspeh vlaka »Ovce in volna« v Severni Dakoti je naslednji: dobiček farmerjev od ovac in volne je naraste! od 1.185.000 dolarjev v l. 1921 na 5.475.000 dolarjev v l. 1928, torej za 363

železnice pa pomagajo kmetovalcem tudi na drug način. Tako so na primer razdelile v zvezi z združenjem za poljedelske kredite nad 200.000 mladih ovac in 10.000 glav goveje živine poljedelcem v Minnesoti, Severni Dakoti in Montani. Čistokrvne ovce, ki so jih bili razdelili samo po farmah Severne Dakote, so bile vredne pol milijona dolarjev

Ameriški minister za poljedelstvo Arthur M. HYDE na obisku farme v Angus.

(Foto Great Northern Railway)

Na vprašanje, zakaj železnice to delajo, čujmo odgovor g. W P Kenneya, podpredsednika in prometnega ravnatelja železniške družbe Great Northern: »Te vrste pomoč in vzgoja sta praktični in pomagata farmerju, da poveča svoje dohodeke. Če pa železnica pomaga farmerju, pomaga sami sebi. Izdatki železnice za poljedelsko vzgojo so dobre investicije. Prevoz je njena trgovina. Prevoza pa ni mogoče vpostaviti ako poljedelstvo ne daje železnici potrebne tonaže za to. Iz tega vzroka so interesi železnice istovetni z interesi poljedelca, čim več bo poljedelec pridelal, tem več bo moral poslati po železnici na različna tržišča in tem več bo zaslužila železnica s prevozom.«

Ideja, da mora železnica pomagati poljedelcu, sega nazaj v leto 1882., ko je železnica prvič razdeljevala govejo živino po Minnesoti. Zato je to leto važno v zgodovini severozapada Zedinjenih držav.

In to načelo, pomagati farmerjem, da si morejo pomagati sami sebi, so razvile severozapadne železnice v znanost ter so organizirale svoje lastne poljedelske odseke. Njih poljedelski vlaki so pripeljali strokovnjake k vsakemu poljedelcu ter mu pokazali, kako je treba obdelovati zemljo, da čim največ nese, če je na primer en farmer imel obilno žetev, njegov sosed pa skoraj sam osat na siojih poljih, so ga strokovnjaki teh vlakov poučili, zakaj ga je polomil. Niso mu dali knjig, temveč šli so k njemu ter ga poučili kako tahko ugonobi osat na ta način da najprej seje sladko deteljo. Pomagali so mu tudi na ta način, da so mu kupili nekaj ovac in krav, katere je redil s to sladko deteljo. In ko je bila pokošena, so mu svetovali, da naseje

poletno pšenico. In tako ni samo osat izginil, temveč je imel farmer dvakratni dobiček z dvojno žetvijo ter ovcami in kravami, ki jih je prodajal. Pa tudi vsi drugi sosedji so se naučili to od njega.

Kako ogrmen je bil dobiček, ki so ga imele železnice in farmerji od onih dvajset milijonov dolarjev, ki so jih investirale železnice za poljedelski pouk z vlaki, ni mogoče niti ceniti; kaže nam ga pa dejstvo, da je v času, odkar vozijo poljedelski vlaki, narastlo v štirih severozapadnih državah Unije, namreč v Minnesoti,

Montani, Severni in Južni Dakoti, število prešičev za 31 %, ovac 59 %, pošiljatve jajc po železnicah za 40 % in perutnine za 141 %. Dohodki farm v teh državah so narastli od 926 milijonov dolarjev na 1579 milijonov dolarjev in 54 % tega narastka je prišlo ož živine, perutnine in mlekarstva. število krav mlekaric se je dvignilo samo v teh štirih državah za 196 000 glav, med tem ko je narastlo v istem času v ostalih 44 državah Unije za 216.000 g'av.

številk govorje; povedo nam, da imajo železnice in poljedelstvo iste interese.

Bela Rusija

1 zmed vseh malih slovanskih narodov so poleg užitkih Srbov pač Belorut« v najtežjih, najbolj trgalskih življenjskih in političnih —; —» Terah To najzapadnejšo vejo velikega ruskega naroda, ki jo je lusodni tok zgodovine izpostavil na najbolj kočljivem mestu povojne Evrope: tik na moji pred boljševisko Rusijo in starim »ap&dom so^ mirovne pogodbe razkosale med štiri države, medtem ko so vsi drugi manjši in večji narodi ob mejah bivše ca»ke Pu-eije prišli do svojih nacionalnih republik.

Pred kratkim je in pod peresa dir M. Ujaševiča izšla v Pragi knjiga o Beli Rusiji in njenih prebivalcih, ki ima namen, da slovanski svet objektivno informira o političnem, rjacionalnem in kulturnem življenju tega naroda in da ostale narode opozori na ta težki nacionalni problem.

Bela Rusija, ki je bila pred vojno del velikega ruckega ozemlja, obsega približno 320.000 km², na katerih živi okrog 1 i % milijona ljudi. Belorusov je med prebivalci nekaj manj kakor deset milijonov (4/ > milij.), ostalo so Poljaki. Zidje itd. Po vojni so si zemljo in narod razdelile štiri države. Zapadni, najgoeteje obljudeni del (nekaj sto tisoč km²) je pripadel Poljski; po beloruskem štetju prebiva tu blizu 3 milij. beloruskega življa. po poljskem štetju pa skoraj za polovico manj (1(n)0.000). Vzhodni, največji del (126.000 knr) je pripadel sovjetom in na tem ozemlju se je osnovala samostojna Beloruska socialistična sovjetska republika z okoli pet milij. prebivalcev. Dejanska beloruska zemlja pa sega še mnogo čez vzhodno mejo te republike in v tem predelu živi še nad 2 mil. Beloruteov. V manjšem obsegu prebivajo Belorusi še v današnji Latviji in Litvi: v Letviji okrog 75.000 v Litvi 10.000. Povsod tod živijo Belorusi avtohtono in v veliki meri kompletno. Mnogo jih živi pa še v izseljenstvu, kakor je to pač usoda malih narodov. Nad pol milijone »h je v Amerri nad en milijon jih je koloniziranih v Srednji Aziji in drugod. V celoti znaša število beloruskega življa na »vetu okrog 12 milijonov.

Na vseh teh ozemljih se v političnem in

kulturnem oziru godi še najbolje Belorusom v Beloruski republiki; Moskva je — piše dr. Iljaševič — zlasti prva leta na vso moč forsirala proapeh m razmah življenja v Beloruski republiki, da bi pozornost in naklonjenost zlasti onega dela beloruskega naroda, ki je pripadel Poljski, usmerja k sebi. V zadnjih letih pa se razmere slabšajo, ker se čezdalje močneje uveljavljajo bolj centralistične tendence. V šolskem letu 1926/27 je bilo v Beloruski republiki 5200 osr ovnih šol. izmed katerih so največje štiri razredne. Otroci med 8. in 11. letom obiskujejo pouk v 92 %.

Te razmere se v prmeri z razmerami v Poljski zdijo še precej roznate. Poljska je nasproti svojim nacionalnim manjšinam precej nestrona. Za časa nemške i kupaci e se je na poljsko beloruskem ozemlju otvorilo okrog 3000 ljudskih šol; vse »e šol? ie potem Poljska zaprla. V letu 1928/29 je bilo enmo 24 ljudskih šol z beloruskim učnim ježkom in 51 dvojezičnih šol, V deželi, v kateri tvorijo Belorusi 75% prebivailetva pa ie 2164 poljskih šol.

Mnogo ugodnejši položaj uživa narod v Latviji, katere manjši teke politika je povsem demi kratična. Belorusi j šivajo tu kulturno avtonomijo, pri prosvetnem ministstvu posluje poseben beloruski »Mitr in v deželi je 100 beloruskih osnovnih šol ter 1 državna gimnazija.

Belorusi so tipičen kmečki narod — 85% je med njimi kmečkih in »gozdni« ljudi — pa imajo vendarle svojo staro kulturo; njihovo narečje je bilo prvo rusko narečje, v katerem se je začelo piemensitvo: helorusč na ie bila jezik, v katerem so stari litovski knezi objavljali svrve zakone in svoje kronike in na začetku XVI sroietja so Belorusi dobili prevod Sv pisma. Pozneje sta belorusko izpodrinila poljščim in ruščina, dokler pred kakšnimi tridesetimi leti belorusko slovstvo ni spet oživilo. V Belorui ki republiki je belorusčma državni jezik. Po svoji stari kulturni traidiciji po bogastvu svoje zemlje in po lepoti beloruskega Ku»Moega zinačaja je ta narod brez dvoma vreden, da bi mu sijale mi'eise zvezde.

Fri

Kako se razpelje kokošja družina

Kokljko stavijo mnogi za vzgled dobre matere, češ kako zbira svoje piščance kakor otroke okrog sebe. Vsak je pa že opazoval, da traja ta lepa vzajemnost v mladi kokošji družini le nekaj tednov, nakar prestane vsaka vez med kokljo in piščanci.

Nemec C. H. Bruckner je preiskal družinsko življenje koklje s piščeti. Za svoja opazovanja si je izbral najrazličnejše družine: različne številčnosti in pasme pod različnimi vnanjimi okoliščinami in pri različnem krmljenju. Poizkusi so dognali, da tvori koklja s piščeti posebno skupnost, ki je kaj različna od ostalih kokošjih združenj. V svoji družini ima koklja prav poseben delokrog: ona je središče pozornosti in daje piščetom smernice za njihovo dejanje in nehanje. Ona je vir toplote in zaščitnica proti mrazu, odkriva piščetom hrano in jih svari pred neužitnimi hrani podobnimi predmeti in je vedno na straži pred pticami roparicami in tujimi kokošmi, ki hočejo krasti piščetom hrano. Nikakor pa ne moremo govoriti o kakem vzgojnem delovanju koklje, saj zavisi ves razvoj piščeta od dozorevanja njegovih prirojenih lastnosti in od izkustva.

Skupnost kokljme družine ima tri razdobja. Najprej so piščeta povsem osredotočena na navezava na kokljo, potem se začne ta navezanost rahljati in doseže po kakšnih desetih dneh tretje razdobje, ko se kokljina družina razide po okolici. To razkropljenje pa še ni končni razid družine, kajti neka skupnost še vedno ostane, ki se javlja v mnogih prilikah, na pr. pri klicu koklje, pri sončnih in peščenih kopel'ih ori - iertl uri nevarnosti in na skupnem prenočevališču.

Družino razpusti vedno koklja, saj je ona gonilni del in tudi sama ukine razmerje, ki je vezalo njena piščeta na njo. Tudi telesno že močno razviti piščanci ne kažejo nobene potrebe po razdružitvi, temveč vztrajajo pri tem izrazitem razkropljenem razmerju živetno (fiziološko) stanje koklje le edina podlaga za nastanek in obstoj te družine. Ko se to izpremeni, propade tudi dosedanja družabna tvorba. Prenehanje družire se pokaže tako, da prične koklja nenadoma in krepko piščeta s kluvanjem odganjati da se od njih odstrani, se pridruži ostali kokošji jati. Prične kokodajskati in javi prvo jajce. Tako postane koklja spet kokoš.

Vzrok razpeljanja pišečje družine je odbojni princip koklje povzročen po njenem preobloženju. Kc s? Izčrpajo živetne zaloge kokanja preneha tudi pripravljenost koklie kar se kaže tudi v izrazitem ugodju za skupnost s piščeti. Pokaže se preobloženost ohrabl'ene matere čije čut se obrne naravnost v sovražnost, s čimer se

dokumentira duševna prenasíčenost v do- slej znosljivem stanju.

Da se ti dogodljaji res tako odigravajo, potrjujejo male pišečje družinice (1—2 piščet), pri katerih bivša koklja trpi teh par piščet še vedno pri sebi. Tu pač ne moremo govoriti o onemoglosti koklje in s tem zvezam duševni prenasíčenosti. Zanimivo je, da piščeta s kraja ne razumejo, zakaj jih koklja kluva. áele boleče izkustvo j:t v nekaj dneh pouči, da se morajo uživetí v novo stanje. Zato se piščeta združijo v lastno združbo in postavijo s tem mejnik družabnega razvoja kokošje družine. Razhod koklje in piščet je trajen in je povsem izključen povrat v stare odnošaje.

Razpeljanje pišečje družine slom na odbojnem principu, kakor ga opazamo tudi pri drugih živalskih vrstah, na pr. pri sokolih in mačkah dočim se spet pri drugih mladičih kaže princip osamosvojitve od staršev. Princip odbitja, kakor ga kaže pišečja družba, se nesporno javlja tudi v nekih slojih človeške družbe. Tudi kot motiv v pravljicah (Janko in Metka) ga najdemo.

ZNAMKE
PRIPOVE DU7E70

Letalo nad Kitajskim zidom

Kitajska vlada nam kaže na svojih znamkah iz leta 1921 dvojit velikih nasprotij: moderno poštno letalo plove nad Velikim zidom, ostankom prastare kitajske kulture.

Neki častihlepni kitajski cesar je ukazal zmešat) trupla umorjenih podanikov med stavbni material za Veliki zid. S tem dejstvom si je ogrorur zid pridobil žalostno slavo, da je bilo zanj prelite več človeške krvi kaker za kakršnokoli drugo stavbo v svetovni zgodovini. Vsak tretji mož večmilijonskega kitajskega naroda je bil prisiljen pomagati prt zidavi 2400 km dolge obmejne utrdbe na kitajski severni meji. Tako ie ravna pred več ko 2000 leti kitajski cesar Shi Hvang TI s svojimi podložniki. Zato imenuieio Kitalcl ta zid tUk di »najdaljše pokopališče sveta«.

FOTO AMATER

Razvijalci za drobno zrno

so v dobi malih negativov in velikih povečav neobhodno potrebni vsakemu resnemu amaterju, ki se hoče specializirati na malo kamero. Običajni razvijalci te vrste so sestavljeni z boraksom na mestu dragih alkalij. Drž se jih pa nedostarek da zahtevajo kompliciranejshe procedure pri sestavljanju, kolikor se dobe v cevkah, katerih vsebina se raztopi v določeni količini vode, pa so predragi in delujejo po navadi tudi pretrdo.

Zelo dober in preprost drobnozrni razvijalec, obenem poceni, so začeli v zadnjem času uporabljati v ljubhanskem Foto klubu po receptu klubovega člana inž. Michielija. Sestava je naslednja: Prekuhana voda do volumna 1000 cm³ 10 g metola, 80 do 120 g kristaliziranega natrijevega sulfita in 20 g kristaliziranega boraksa. Trde snovi se raztopijo po vrsti.

To je normalna sestava, ki deluje hitro in jasno, vendar ne trdo. Po potrebi se del raztopine razredči še z enakim delom vode (n. pr. za premalo osvetljene negativne).

Inž. Michieli pripravlja ta čas nov drobnozrni razvijalec, ki bo po priliki se boljši
K. K.

Fiksir

je tako poceni snov, da ni vredno zaradi prevelikega štedenja z njim ogirati tirpežnost svojih negativov. V litru normalne, okisane raztopine (za plošče* m filme 200 g fiksirnega natrona ta 20 g nepreperelega natrijevega bisulfita ali kalijevega metabisulfita, za razvijalne panirj" eventualno polovična množina fiksirnega natrona) ne bi smeli fiksirati več nego 50 negativov ali pozitivov v formatu 9 x 12, 23 negativov ali pozitivov v formatu 13 x 18 itd. Fiksirna procedura ne bi smela trajati manj nego četrta ure, ker se šele po preteku tega časa stvori v plasti neka sol, ki se v vodi kmalu raztopi, kar pomeni z drugimi besedami, da bo sledeče izpiranje v vodi hitreje in sigurneje spravilo iz plasti vsak škodljivi preostanek fiksirne kope. Tista sol pa se stvori najlažje v sveži koneli.

Da bi se fiksaza izvršila v kolikor močje sveži raztopini, obenem pa da se ko-

DETE PRED OKNOM, fotografija, ki je pri Kodakovem natečaju prejela prvo nagrado za Zedinjene države

pel izrabi v vsej svoji izdatnosti, priporočajo metodo dvojne fiksaže. Ta obstoji v tem, da se negativ ali pozitiv položi najprvo v nekaj rabljeno kopel, doklej ne izgine vsa nereducirana bromosrebrna snov, ki daje negativom belkasto barvo. To traja približno 5 minut, pri močnejše izrab-

ljeni kopeli več. Potem se negativ ali papir položi za 10 minut v svežo kopel. Ko je prva kopel že močno izrabljena, jo zlijemo proč in nadomestimo z drugo, manj izrabljeno, to pa nadomestimo spet s svežim fiksirjem. K. K.

Fotografija, ki je donesla celo imetje

Pri zadnjem Kodakovem natečaju za najboljšo fotoamatersko sliko je prejela prvo svetovno nagrado 10.000 dolarjev slika manchesterskega risarja Powella, ki predstavlja njegovo zaročenko na obrežni pečini v sončnem zahodu, že prej je ta foto-

ludje, ki so pretipavali vprašanje, da-li je Powellovo delo med ostalimi 282 prvenstvenimi slikami iz vsega sveta, med katerimi so v ožjem tekmovanju izbirali najboljšo sliko, res najboljša in najlepša. Splošna sodba je to zanikala, kajti delo je morda tehnično dovršeno, motivično in umetniško pa nikakor ne vzdrži konkurence z mnogimi drugih, v tem tekmovanju predlože-

grafija dosegla prvo nagrado 1000 funtov šterlingov v ožjem tekmovanju za Angleško. Skupaj je preje) Powell torej okroglo tri četrt milijona dinarjev — cena, ki je ni doslej dosegla še nobena fotografija

Ni čuda, da so se ob tej priliki oglasili

nih slik, n. pr. že s fotografijo, ki je prejela v Jugoslaviji prvo nagrado. Za primerjavo objavljamo tudi krasni otroški prizorček, ki je prejel v Zedinjenih državah prvo nagrado.

Kongres proti podganam

Oktober meseca je zboroval v Parizu kongres za pobijanje podganje zalege. Kolike važnosti je bil kongres se vidi iz tega, da je poslalo nanj svoje zastopnike 52 držav. Sklenjene je bih, naj se osnuje mednarodna liga za borbe proti podganam. Vsako mesto in vsaka vas redi ar-

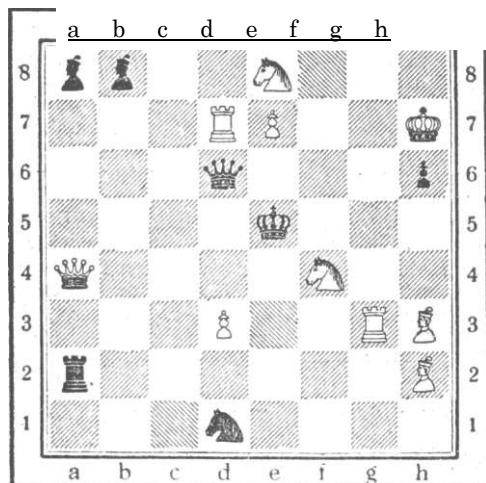
to hoče žreti in živeti. Če računamo na eno podgano le. 200 gramov žita na dan, potem lahko naračunamo, da mora človek obdelovati tisoče juter zemlje samo za prehrano te zalege. Pa tudi sicer povzročajo podgane neizmerno škodo, zlasti še kot raznašalke vsakovrstnih nalezljivih bolezni, ki jih ne bo mogoče temeljito omejiti, ne da b st zatrl zarod teh glodalcev. Samoohrana že sili človeka, da začne

ŠAH

Problem 5

Ljudevit Herskovič

1. Nagrada Ilustracijske založbe Fodor.

Mat v 2 potezah.

Francoska igra

Igrana na simultanski produkciji v Rejkjaviku (Island)

Beli: Dr. Aljehin

Črni: Asgeirsson

1. e2—e4	e7—e6
2. d2—d4	d7—d5
3. Sb1—c3	Sg8—f6
4. Lc1—g5	Lf8—e7
5. Lg5 : f6	Le7—f6
6. Sgl—f3	0—0
7. Lfl—d3	Tf8—e8
8. e4—e5	c7—c5
9. h2—h4	Lf8—e7

Črni vsekako podcenjuje učinek na h7 grozeče žrtve tekača, sicer bi to lahko preprečil s h7—h6.

10. Ld3 : h7+	Kg8 : h7
11. Sf3—g5+	Le7 : g5

P" 11 Kg6 pride katastrofa:

12. Dd1—d3+	f7—f5
13. e5 : f6 e. p.	Kg6 : f6
14. Dd3—f3+	Kf6—g6
15. h4—h5+!	Kg6 : g5
16. Df3—g3+	Kg5—f5
17. Dg3—g6-f	Kf5—f4
18. Sc3—e2X	
12. h4 : g5-f	Kh7—g8
13. Dd1—h5	Ke8—f8
14. 0—0—0	a7—a6
15. g5—g6	Kf8—e7
16. g6 : f7	Te8—f8
17. d4 : c5	Sb8—d7

Za 17—Tf8 : f7 bi prišlo

18. Sc3 : d5+!	e6 : d5
19. Dh5—g5- -	in črni izgubi kraljico.
18. Td1 : d5!	

Krasna žrtev stolpa. Črni ne sme uničiti stolpa. 18—e6 : d5? 19. S : d5+, Ke6. 20. Sf4+, Ke7, 21. e6, Sf6, 22. De5 s smrtno grožnjo Sg6X ...

18. ...	Dd8—a5
19. Dh5—g5+	Ke7 : f7
20. Th1—h7	Tf8—g8
21. Td1—d4!	Da5 : c5

Beli je ravno na to čakal. Sedaj prično udarci.

22. Td4 : d7!+

Ta končna žrtev izzove zelo eleganten mat.

22. ...	Lc8 : d7
23. Lc3—e4	Dc5—b4

Za 23... De7 pride 24. Sd6+, Kf8, 25. Df4+ z uničenjem.

24. Se4—d6+	Kf7—f8

Beli napove mat v dveh potezah.

Rešitev problema 4

Da se omogoči uspešen šah, je treba obe v šesti vrsti stoječi figuri izločiti.

To se doseže s sijajno igro dvakrat,

a) 1. Th2—e2! z grožnjo 2. Te2—e3!

(3. Sc2 X	
1. ...	Dc : a6
2. Db8—a7!!	grozi Dc5X
2. ...	Te6—b6

3. Ld5—c6 X

b) 1. ...	Te6 : h6
2. e4—e5	grozi Te4 X
2. ...	Dc6—g6

3. Ld5—e6 X

c) 1. ...	b5 : c4
2. Sel—c2+	

Za to čudovito umetnijo je dobil Wilner naslov problemskega mojstra Sovjetske Unije za leto 1929.

?v/Tiup

Popravi: V članku »Mercure de France« o nas citaj pravilno na str. 181: Maks Pleteršnik (ne France).

M T R B B M I N U T B POTOVANJA

Guatemala

Malokatero potovanje je tako zanimivo kakor vožnja vzdolž zapadne obale Mehike in Srednje Amerike. Zanimiva je tudi vožnja čez Panamski prekop in potlej z drugo ladjo ob obali proti jugu. In povsod to je vredno obiskati posamezna pristanišča in napraviti tudi kratke izlete v notranjost dežele. Večina ladij se ustavlja v pristaniščih za nekaj dni tako, da

potniku ne primanjkuje časa za slične zanimive ekspedicije. Tudi jaz sam upam, da se m' bo še katerikrat nudila prilika obiskati zlasti svojevrstno republiko Guatemala, kjer spadajo revoluciji* po bontonu in južno ameriški tradiciji že kar na dnevni red.

Guatemala se koplje zlasti gori v višavju v žarkih tropičnih barvah. Čim višje se vzpenja človek po gorskih cestah, rem čistejši v noli rezeke jxistaja zrak. Seveda pa potnik ne more potovati peš kakor domačini, marveč si rajši kupi sedež v udobnem avtobusu ali v zasebnem vozu, ki jih je dovolj na razpolago. Zaradi tega se nikomur ni treba bati, da bi se morda preveč utrudil na poti od mesta Guatemale do Antigua. Antigua je namreč bivše glavno mesto te republike in si je še vedno ohranilo dokaj svojega starega sijaja navzlic skrajni nemarnosti in brezbriznosti, ki je izdeležna od sedanjega prebivalstva, pa od vsakovrstnih primernih katastrof. V Antiguu živijo mešanica španskih in indijskih elementov navzlic temu, pa mesto še močno snominja na fevdalno Španijo za časa njene oblasti nad vsem neizmernim južno-ameriškim kontinentom.

Dandanašnji je prebivalstvo Guatemala pretežno indijansko. Večina poslopij spotinja na špansko arhitekturo, ki je bila aha višku sijaja. V Antiguu je mnogo razvalin krasnih cerkva, palač in tudi šol. Na glavnem trgu kraljuje stara palača s čudovito lepo izrezljanimi vrati, mimo katerih je šlo že najmanj 200 let zgodovine. V mnogih že napol razpadlih starih poslopijih pa vlada tudi še zdaj pestro življenje. Med razvalinami nekdanje najlepše cekev Recolecon je n. pr. trg, kamor prinašajo vsi bližnji in daljni poljedelci žito in druge pridelke. V tej tržnici se nudijo včasih pretresljivi prizori. Tako se neštetokrat pripeti, da neizprosni davčni uradniki siromašnim Indijancem pobere ves denar, ki so ga izkupili za svojo robo. Dostikrat pa jih iztisnejo že takoj pri prihodu v mesto, tako da se morajo siromaki praznih rok vrniti na svoje breme domov. Kdor je imel priliko kdaj videti te metode, se doma nikoli več ne bo mogel pritoževati nad neznosnim davčnim bremenom.

KARIKATURA

Razorožitvena konferenca
Nepomemben incident: japonska bomba

Sodobno izterjevanje davkov

Nekega dne sem sedel v sijajno opravljeni sobi bančnega predsednika Vstopila je njegova osebna tajnica s šopom papirjev. Lepa jt bua kot Joau Crawfordova. Nosila je elegantno belo krilo ravno tako elegantne bluze, moeerne nizke čevlje ln oopek parmskih vijolic na rami.

Ko je odšla, sem jo omenil predsedniku. Smehljaj se je: »Ukradel« jo je z veliko plačo prijatelju akcionarju. vč je opravila kot vsak tajnik, ki ga je doslej poznal.

Možje bodo odslej morali bit- tovariši in prijatelji svojih žen, ako jih bodo hoteli obdržati, in ne le tovariši, ampak tudi

ljubčki. To je pa vloga, ki je večina zakonskih mož danes ne igra nasproti svojim ženam vsaj polovica ne.

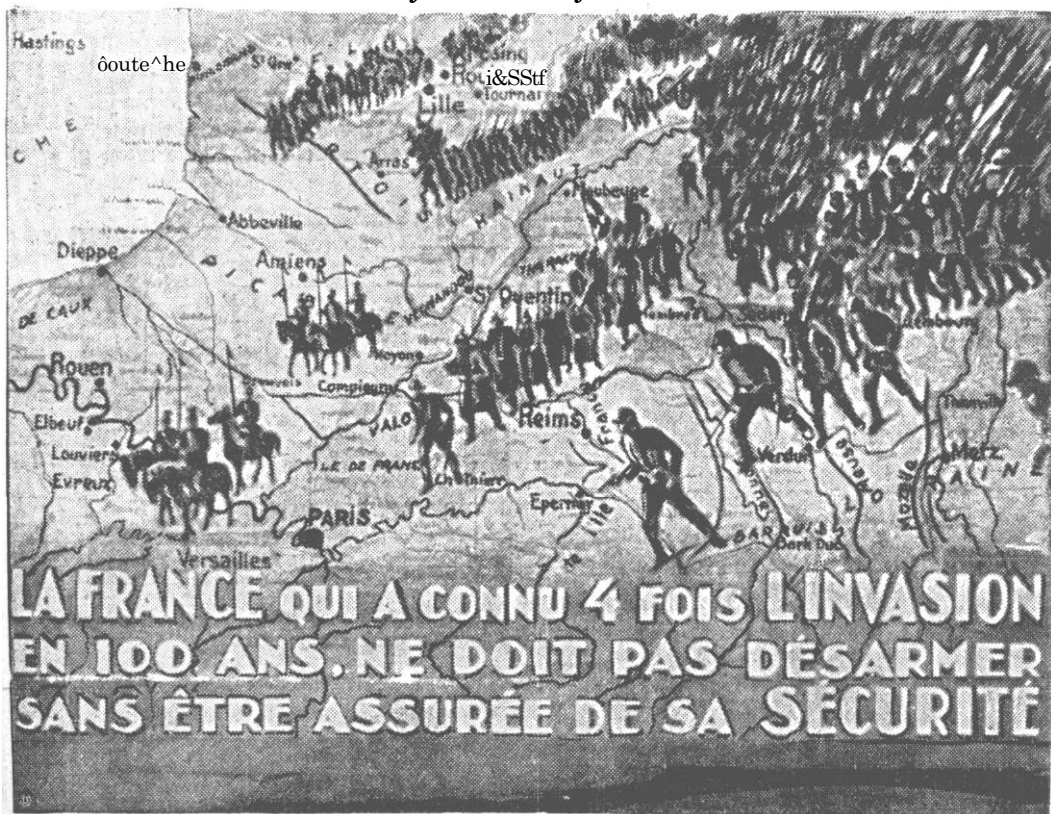
Ko bodo ženske v bližnji bodočnosti dosegle svoje pravice, se ne bo moškim godilo več tako lepo in čudovito, kot takrat, ko so bili še priznani »močnejši« spol. —

Peter Chalmers.

(Opomba uredništva: Tega sestavka nismo priobčili zato, ker bi se strinjali a piščevimi izvajanjmi, ampak da pokažemo, da nazori, kakršni so zgoraj obrazloženi, niso samo popolnoma napačni, ampak tudi perverzni).

Francija za svojo varnost

Po pariških ulicah se zadnje čase vidijo lepaki, ki pozivajo vlado na previdno rešitev razorožitvenega vprašanja. Slika lepaka, ki jo prinašamo, predstavlja oni težki trenutek iz svetovne vojne, ko so bile patrolje bližajoče se nemške vojske prodrle že do Cmpiegnea, v neposredni bližini Pariza, in ko je le odločilni nemški poraz na Marln preprečil pade francoske prestolnice Na zemljevidu severnovzhodne Francije so nazono naslikane prodirajoče nemške čete. Veliki napis pod sliko se glasi v prevodu: »Francija, ki je v 100 letih doživela štiri tuje zasedbe, se ne sme razorožiti dokler ni

tj M O R

»Ali bo mama še dolgo v trgovini?«
 »Vsak čas se oo vrnila — saj so pravkar
 vzeli zadnji klobuk iz razstavnega okna!«

Velikodušnost

»Torej kai mi boš dal, striček?« — »Na-
 svet, da se odpovej vsem nepotrebnim stro-
 škom!«

»Zakaj pa zmerom meži, kadar poje?«
 - »Ker je tako občutljiva, da ne more gle-
 dati ljudi.«

»Kakšno spretnost ima v rokah! Nedvom-
 no je bila prej strojepiska!«

Profesor je utihnil. Pogled na Romihov obraz, ki se je tresel v gnevu, mu je vzel besedo.

Romihu je zdrknila desnica z mize:

— Neumno, bedasto, idiotsko! je povzdignil glas in zakrilil z roko predse.

Profesor si je zapalil cigareto. Čutil je, da je najbolje, ako pusti govoriti prijatelja, pa naj že govori karkoli. Moglo bi se zgoditi, da izrazi trenutno nespametno misel, da izreče besedo, ki bi še bolj omajala njegovo zaupanje. Opazil je bil njegovo živčno pobitosit, trudno odsekanost njegovih misli in prisiljeno, zgolj vnanjo prijaznost. Sam je bil rekel, da ga je iskal, da si je zaželel prijateljske besede in pomoči, toda baš ko je bil pričakoval, da mu razodene svojo bol, v trenutkih, ko je že z gotovostjo mislil, da bo zahteval od njega točnih pojasnil o svoji ženi — prav tedaj so bile njegove besede zadirkljive in so pričale o temnih slutnjah — — Bolna razdvojenost duha mu je sijala iz oči, ko je hotel biti ironičen na račun svoje žene. že v vsem začetku, ko se je bil dal prepoznati, je pričakoval, da bo hotel pred vsem zvedeti za njeno stanovanje. Imel je pripravljen odgovor, ki ga je bil že skoraj pozabil, ko ga je nenadno vprašal, kje je zdaj. Prihod znanca s policije ga je trenutno rešil iz zadrege——Tako je sedel s cigareto med ustnicami ter čakal.

Tudi Romih je molčal. Sedel je nepremično, le prsti desnice, ki je počivala na zapestju stisnjene levice, so spet nemirno tipkali po mizi. Oči je imel zaprte in videlo se je, da je zadrževal sapo.

— Oprosti, prijatelj! je zdajci spregovoril Romih in segel v brado. Včasi jeze človeka malenkosti, ki niso vredne, da bi pljunil nanje, in vendar ga vznemirjajo in mu kradejo čas.

— Prav za prav je vse življenje le niz smešnih malenkosti, je pripomnil profesor, ki je vedel, da meni prijatelj s svojimi besedami nekaj, kar je moralo biti v zvezi s policijskim uradnikom.

— Res, marsikaj je smešnega in nepomembnega, toda bilo bi napak soditi življenje po nevšečnih epizodah, je govoril mirneje Romih in si prižgal cigareto.

— Tudi jaz sem mislil tako, če sem sploh kdaj mislil o tem.

— In zdaj?

— Zdaj — zdaj prav za prav tudi ne mislim, to se pravi ne razmišljam.

— Jaz sem mnogo razmišljal — >>

— In si ostal idealist?

— Da, optimist in upam, da mi ne bo žal.

— Kdor ostane zvest samemu sebi, pa naj bo življenje okoli njega še tako polno razočaranj, pa naj je bil doživel vse polome, ki so možni v življenju, ta bo sicer trpel, ne bo pa obžaloval nečesa, kar se je zgodilo izven njega in preko njega, življenje je dostikrat krivično in kdor ni sanjač, ne bo spregledal

navzlic vsem razočaranjem m mukam svoj idealistični nazor.

Romih se je ob zadnjih prijateljevih besedah obrnil k njemu in rekel:

— Vidim, da si po duši še zmerom stari Robert in da tudi tebi življenje ni prizaneslo.

— Kje je danes človek, ki bi mu bilo življenje prizaneslo? Ni ga. Na vsak korak, povsod, če hočeš ali nočeš, vidiš ljudi, ki so bili, in one, ki morda še bodo.

>— Misliš na mladino?

— Vsi ti obrazi, še mlečni in mladeniško dozoreli, ki jih gledam dan za dnevom, nosijo na sebi pečat vojne pošasti. Ne mislim fiziološko, dasi bi se dalo razpravljati tudi o tem. V splošnem: z njih obrazov odseva poleg nejasne odločnosti, ki je menda izraz našega časa, pomanjkanje volje po duhovnem doživljanju.

— Črno gledaš, prijatelj! Tvoji nazori so pač profesorski.

— O tem ne moreš soditi ti, ki si komaj očistil prah zemlje, kjer si videl življenje mladine, kakršne si mi ne želimo.

— Ali naj smatram te besede za pojasnilo ali za očitek?

— Za pojasnilo. Vsaj tako mislim.

— No, potem bova govorila tudi o tem.

— Prepričan sem, da boš mojega mnenja.

— Morda. Mnenja lahko, toda dogme ne poznam! je odrezal Romih prijazni ton svoje govorice, nekoliko pomolčal in z očmi, uprtimi v prijateljeve, vprašal:

— Ali zahajaš redno sem?

— Skoraj vsak večer.

Romih se je začudeno nasmehnil.

— Pa ne zaradi vina, čeprav je izvrstna kapljica.

— Včasi nisi pil.

— Zaradi družbe prihajam, je otrnil profesor ogorek cigarete, kakor da mu ni všeč prijateljeva opazka.

— Torej si samec?

— Menda.

— In se ne misliš_____

— Oženiti? Saj nisem ob pamet!

— Takole posedati po krčmah se mi ne zdi prijetno.

— Je že tako.

— Ali ni bolje, lepše, koristnejše, imeti svoj dom?

— Kakor kdo more in hoče.

— Jaz bi ne mogel.

Profesorju je bilo žal, da ga je spet nehate vznemiril z nepremišljeno besedo, vendar ni hotel prekiniti molka.

Romih je globoko zadihal, se obrnil k njemu in rekel:

— Da, moral sem! Toda odslej bo drugače!

Njegov glas je bil navzlic odločni besedi mehak.

Profesorju je bilo hudo. Povesil je zbegane oči, natočil obema vina in dejal skoraj malomarno:

— Vse zavisi od tebe.

— Kako praviš? se je vzravnal Romih.

— Vse je odvisno od tvoje volje

— Od moje volje? Volja vendar ni nič nasproti ljubezni. Kjer ni te, je zaman vsaka volja.

— Jaz pa menim, da je volja sestavni del srečnega ali vsaj znosljivega življenja.

— Življenja da, ampak ne ljubezni!

Profesor je umolknil.

— No, ali ni tako?

Profesor je napravil globok požirek in rekel:

— Saj nima pomena, da bi govorila o tem. Zame je pač vseeno. Jaz ostanem samec, ti pa glej, da stopiš čim prej na svoje mesto. Bodi uverjen, da bom iskreno vesel tvoje sreče.

— In če

— Vidiš, kaj sem rekel? Vse je odvisno od tebe.

— Ne mislim tako, se je iznenada zamislil Romih.

— Nikar se ne vznemirjaj, Ferdo! Meni se kar zdi, da vem, kaj te muči in preganja.

— Da, nekaj me muči in če hočeš tudi preganja. Zato sem te iskal in zdaj mi moraš pomagati.

— Srčno rad, če le morem.

— Moreš, moreš in moraš!

— Dovolj, da povem najprvo jaz, kaj mislim.

— Govori, prijatelj!

— Biti živ in veljati za mrtveca, res ni zmerom prijetno, ni pa obupno. Čemu neki? Jaz na primer bi bil naravnost zadovoljen, če bi mogel na tak lep način izginiti s površja

— Ti se šališ.

— Nikakor. Seveda, če bi me takšna smrt preskrbela z gmotnimi dobrinami,

— Prijatelj! je skoraj zaklical profesor. Ne bodi vendar tako tragičen!

— No, kaj bi storil ti?

Profesor je segel po kozarcu ter se zasmel:

— Kaj bi storil jaz? živel bi inkognito. Ostal bi mrtvec——dokler——

— Dokler?

— Dokler bi se mi ljubilo,

f— Prosim te, ne šali se!

'— Torej brez šale, je izpraznil profesor kozarec in nadaljeval: In če bi imel še brado, kot jo imaš ti, sploh če bi bil uverjen, kakor si lahko uverjen ti, da me ne more prepoznati nihče, pa tudi ne lastna žena, ki me ima za mrtvega, potem bi živel samo zato, da uživam v opazovanju njenega življenja.

— In to praviš, da ni šala?

— Pij, prijatelj, in bodi pameten! Ni dobro, biti preveč resen. Zlasti ne tedaj, če ni treba.

Romih je res izpraznil čašo in rekel:

— Vidim, da si nepopoljšljiv.

— Tudi jaz sem imel resne, skoraj obupne trenutke v življenju, pa sem si vedno pomagal——

— Že, že, ampak nismo vsi enaki. Šala in humor sta mi tuja.

— Res je, da ni vsak za humor, toda zakaj bi zato človek obupaval, če ne more mahoma z glavo skozi zid!

— Govoriva resno. Noč je že in jaz ne vem, kaj naj storim.

— Povabil bi te k sebi, pa nimam ležišča. Kje si se nastanil?

— Nikjer! je zamahnil Romih nejevoljno z roko.

— Nekje si vendar spal?

— Ah!

Profesor je poklical natakario in jo vprašal, če je soba v podstrešju prazna.

— Nikar, Robert! se je vmešal Romih.

— Za vas, gospod profesor? se je nasmehnila natakario.

— Za tega gospoda, mojega prijatelja.

Natakario se je ozrla po Romihu in dejala:

— Soba je prazna, toda——

— Gospod ni izbirčen. Nekaj dni ostane tu.

Ko je natakario odšla, je rekel profesor:

— Tu boš za silo spravljen. Mislim, da ti je prav.

— Hvala, je dejal Romih, kakor da se to ne tiče njega.